

TECHNIKA CIEPLNA

CZASOPISMO STOWARZYSZENIA DOZORU KOTŁÓW W WARSZAWIE

OFICJALNY ORGAN POLSKIEGO KOMITETU NORMALIZACYJNEGO DLA SPRAW KOTŁOWYCH

REDAKTOR: Inż. techn. JAN KOMARNICKI.

Wydawca: Stowarzyszenie Dozoru Kotłów w Warszawie.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA: WARSZAWA, PIUSA XI 32, m. 12. TEL. 8-81-47.

GODZINY BIUROWE: REDAKCJI—PIĄTKI OD 18 DO 20 i ADMINISTRACJI—CODZIENNIE, OD 10 DO 15.

SPRAWOZDANIE ROCZNE STOWARZYSZENIA ZA 1932 ROK.

Nasilenie kryzysowe, ujawniające się w działalności Stowarzyszenia od roku 1929, nie zmniejszyło się ani nie znalazło w roku sprawozdawczym, posuwając się prawie po tym samym kącie nachylenia, co w roku 1930 i 1931. W tych warunkach urzędowa działalność, ściśle związana z ilością kotłów czynnych, musiała się zmniejszyć, jednak ogólny rozwój Stowarzyszenia, w szczególności w pracach ekspertyzowych i badawczych, wykazuje dalszy, równomierny postęp.

Dla zobrazowania wielkości i kierunku przesunięć, spowodowanych sytuacją gospodarczą, podaję poniżej niektóre cyfry w zestawieniu za ostatnie cztery lata, w których ten wpływ najbardziej się uwidacznia.

Liczba członków.

Liczba członków Stowarzyszenia w dniu 1 stycznia 1932 r. wynosiła 8988, reprezentujących 10688 przedsiębiorstw, w tem 505 przedsiębiorstw zleconych do dozoru przez władze państwowe. W ciągu roku efektywnie przybyło 30 członków i 41 przedsiębiorstw, w tem 3 zlecone odpadły, zatem w dniu 31 grudnia 1932 r. Stowarzyszenie posiadało 9018 członków, reprezentujących 10729 przedsiębiorstw, w tem 502 zleconych.

Liczba kotłów pod dozorem Stowarzyszenia.

W dniu 1 stycznia 1932 r. było kotłów:

	czynnych	nieczyn.	razem
	13942	4574	18516
przyrost wzgl. ubytek w ciągu roku . . .	— 582	+ 623	+ 41
Stan w dn. 31.XII.1932 r.	13360	5197	18557

W ostatnich czterech latach ubytek kotłów przedstawiał się następująco:

	Rok 1929	1930	1931	1932
Ilość kotłów zarejestrow.	18122	18492	18516	18557
z tego kotłów czynnych	14700	14458	13942	13360
w % % kotłów zarejestrow.	81	78	75	72

zatem równo po 3% rocznie.

W porównaniu z rokiem poprzednim ogólna liczba kotłów wzrosła o 0,2%, jednak stało się to na korzyść kotłów nieczynnych, gdyż ilość czynnych zmalała o 4,18%.

Na jednego członka wypadło średnio 2,06, a na jedno przedsiębiorstwo 1,73 kotłów — stosunek ten w porównaniu z rokiem ubiegłym nie uległ zmianie.

Dane statystyczne, dotyczące kotłów dozorowanych przez Stowarzyszenie w roku 1932, zawierają tablice I do VIII, przyczem tablica II przedstawia wykaz kotłów, znajdujących się pod dozorem zleconym przez władze państwowe¹⁾.

Z tablicy I widać, że największa ilość kotłów pochodzi z roku 1910, oraz, że od roku 1928 przyrost kotłów nowych stale i prerażająco maleje. Gdy w roku 1928 przybyło kotłów 286, w latach następnych cyfra przyrostu wynosi 178,105,43 i 5, co najlepiej świadczy o rozmiarach kryzysu, jaki dotknął nasze wytwórnie.

Średnia powierzchnia ogrzewalna kotła czynnego wynosiła w roku sprawozdawczym 54,0 m² (tablica III).

Największa ilość kotłów pracuje ciśnieniem nie przekraczającym 10 atn (81,4%),

¹⁾ Por. tabele str. 74—88.

T A B L I C A I I.

WYKAZ KOTŁÓW ZNAJDUJĄCYCH SIĘ POD DOZOREM ZLECONYM STOWARZYSZENIA DOZORU KOTŁÓW W WARSZAWIE

na 1 stycznia 1933 r.

W o j e w ó d z t w o	Min. Komunikacji		Min. Roln. i Dóbr Pań.		Min. Przem. i Handlu		Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.		Min. Pocz. i Teleg.		Min. Sprawie-dliwości		Min. Skarbu		Min. Spraw. Wewn.		Min. Pracy i Op. Społ.		Min. Spraw Wojsk.		Prywatne		Razem	
	cz.	n.	cz.	n.	cz.	n.	cz.	n.	cz.	n.	cz.	n.	cz.	n.	cz.	n.	cz.	n.	cz.	n.	cz.	n.	cz.	n.
m. st. Warszawa . . .	2	5	—	—	—	—	1	—	1	—	7	—	12	2	—	—	2	1	38	13	1	—	64	21
Woj. Warszawskie . .	17	9	11	7	—	—	3	1	—	—	—	—	—	2	—	—	8	3	42	22	—	—	81	44
" Wileńskie . . .	4	3	1	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	12	5	—	—	23	8
" Wołyńskie . . .	8	7	12	3	—	—	5	1	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	8	2	1	8	37	16
" Tarnopolskie . . .	7	10	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	3	—	1	—	—	—	3	1	3	2	18	14
" śląskie ¹⁾ . . .	2	—	8	1	2	2	3	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	1	1	2	—	16	7
" Stanisławowskie	2	5	17	10	3	1	—	—	—	—	—	—	7	1	—	—	—	—	1	7	10	3	40	27
" Poleskie	9	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	10	10	—	1	21	15
" Nowogródzkie .	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	5	—	4	15
" Łódzkie	14	8	1	—	—	—	2	—	—	—	2	1	4	3	—	—	—	—	3	2	—	—	26	14
" Lwowskie	10	14	—	—	25	10	5	—	—	—	6	2	11	4	10	1	—	—	26	10	22	18	115	59
" Lubelskie	9	7	5	5	—	—	5	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	20	11	—	—	41	24
" Krakowskie . . .	9	13	5	3	34	2	9	1	—	—	—	—	37	8	10	5	13	1	13	19	10	8	140	60
" Kieleckie	18	2	27	19	—	—	4	—	—	—	—	—	4	3	—	—	—	—	40	18	1	1	94	43
" Białostockie . .	15	7	56	55	4	—	3	1	—	—	5	1	6	—	3	—	—	—	14	6	3	3	109	73
R a z e m:	127	103	143	103	68	16	42	5	1	—	28	4	89	25	23	7	23	5	234	133	51	39	829	440

¹⁾ pow. Bielski i Cieszyński.

T A B L I C A I I I.
PODZIAŁ KOTŁÓW WEDŁUG POWIERZCHNI OGRZEWALNEJ
na 1 stycznia 1933 r.

POWIERZCHNIA OGRZEWALNA	m. st. Warszawa		woj. Warszawskie		woj. Wileńskie		woj. Wołyńskie		woj. Tarnopolskie		woj. Śląsk ¹⁾ Cieszyński		woj. Stanisław.		woj. Poleskie		woj. Nowogrodzkie																			
	czyenne	nieczyenne	czyenne	nieczyenne	czyenne	nieczyenne	czyenne	nieczyenne	czyenne	nieczyenne	czyenne	nieczyenne	czyenne	nieczyenne	czyenne	nieczyenne	czyenne	nieczyenne																		
																			czł. zł.	czł. zł.	czł. zł.	czł. zł.	czł. zł.	czł. zł.	czł. zł.	czł. zł.	czł. zł.	czł. zł.	czł. zł.	czł. zł.	czł. zł.	czł. zł.	czł. zł.	czł. zł.		
do 2 m ²	26	11	3	—	1	3	—	—	—	2	1	—	4	—	—	1	—	—																		
od 2 " do 20 m ²	260	23	158	14	111	44	259	29	—	113	13	—	192	17	82	13	195	13																		
" 20 " " 50 "	93	13	47	5	187	20	71	10	39	90	9	31	4	202	14	100	9	80	6																	
" 50 " " 100 "	121	21	61	2	74	14	48	4	19	22	4	12	6	69	6	34	5	17	2																	
" 100 " " 200 "	43	5	4	—	129	3	39	1	11	30	9	4	17	2	14	—	6	—	2																	
" 200 " " 300 "	21	2	4	—	43	—	7	—	—	1	—	—	19	1	2	—	2	—	—																	
" 300 " " 400 "	20	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—	—																	
" 400 " " 500 "	8	—	—	—	7	—	3	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—																	
" 500 " " 750 "	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	
" 750 " " 1000 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	
1000 powyżej	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	
Chwilowo nieregulowane	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—																	
Razem	600	64	301	21	1563	81	427	44	222	23	113	8	425	37	180	16	610	18	167	14	266	16	91	7	506	40	234	27	300	21	129	15	218	4	79	15

ciąg dalszy tabl. III.

woj. Łódzkie	woj. Lwowskie		woj. Lubelskie		woj. Krakowskie		woj. Kieleckie		woj. Białostockie		Zarejestrowana no na 1 stycznia 1933 r.		Razem		Kotłowy w 1932 r.		Przyrost	%	
	czyenne	nieczyenne	czyenne	nieczyenne	czyenne	nieczyenne	czyenne	nieczyenne	czyenne	nieczyenne	czyenne	nieczyenne	przybyło	ubyło	czł. zł.	czł. zł.			
																			czł. zł.
5	1	17	1	9	1	17	9	12	6	4	98	3	43	3	46	21	—	0,79	
742	19	219	11	491	50	214	32	728	53	284	29	209	78	108	58	116	21	47,86	
280	3	71	2	608	34	413	15	306	10	157	8	2729	165	1270	92	16	132	22,93	
458	4	165	1	601	13	180	8	363	10	189	1	2124	119	871	35	25	4	16,97	
195	33	68	6	42	8	76	19	194	5	83	4	892	43	332	12	24	1	6,89	
63	7	40	6	17	—	65	15	78	14	13	1	387	39	85	2	5	21	2,76	
32	8	15	4	1	—	21	12	72	2	3	—	184	18	18	—	21	4	1,19	
14	1	2	1	—	—	3	1	11	—	—	—	47	2	10	—	6	—	0,32	
1	1	—	—	—	—	3	1	7	—	—	—	37	6	—	—	1	—	0,23	
1	1	—	—	—	—	11	6	1	—	—	—	2	—	—	—	1	—	0,02	
6	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	7	—	—	—	—	1	—	0,04	
1797	26	505	14	1844	115	876	59	1772	94	746	43	394	109	173	73	185	46	100	
						1096	140	506	60	1772	94	746	43	394	109	173	73	185	46
												4757	440	5197	41	185	46	184	6
												829	18557	41	185	46	184	6	0,2

¹⁾ pow. Biełski i Cieszyński.

T A B L I C A I V.

WYKAZ KOTŁÓW W G. CIŚNIENIA ROBOCZEGO (C — CZŁONKOWSKIE, Z — ZLECONE)

na 1 stycznia 1933 r.

Ciśnienie robocze kg/cm. ²	m. st Warszawa		wojew. Warszawskie		wojew. Wilenskie		wojew. Wołyńskie		wojew. Tarnopolskie		Śląsk ¹⁾ Cieszyński		wojew. Stanisławow.		wojew. Poleskie		wojew. Nowogródzkie		wojew. Łódzkie		wojew. Lwowskie		wojew. Lubelskie		wojew. Krakowskie		wojew. Kieleckie		wojew. Białostockie		Stan na 1.1.1933r.		Razem		przybyła ubyla	Kotłów w 1933 r.	Przyrost %		
	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.				c.	z.
do 4 ant. wł.	179	25	146	12	35	10	58	4	22	6	16	3	28	—	32	5	17	3	84	1	74	16	84	5	112	19	76	14	47	14	1010	137	1147	6,18	19	—	9,45		
od 4 do 6 atm	195	19	468	37	70	8	148	7	265	2	58	8	133	7	96	6	75	3	442	11	467	39	307	20	267	29	390	25	136	15	3517	236	3753	20,22	—	62	—	38,75	
" 6 " 8 "	173	21	754	23	110	3	222	12	300	7	111	5	251	26	115	13	85	4	750	7	723	51	415	17	493	54	789	19	174	20	5465	282	5747	30,90	73	—	36,32		
" 8 " 10 "	166	9	334	26	80	6	111	16	135	3	76	4	233	12	100	6	79	2	389	10	1199	35	221	14	382	28	611	15	153	28	4269	214	4483	24,12	—	62	—	32,75	
" 10 " 12 "	130	8	172	21	38	2	56	9	40	12	67	3	70	17	65	6	35	5	435	9	213	19	89	8	270	38	406	44	46	58	2132	259	2391	12,86	94	—	46,77		
" 12 " 15 "	46	3	59	4	—	2	7	5	13	2	26	—	19	5	21	—	5	2	147	2	34	13	27	1	43	18	133	11	8	47	679	115	794	4,28	—	22	—	13,76	
" 15 " 20 "	10	—	12	2	2	—	3	—	2	—	3	—	1	—	—	—	1	—	30	—	3	—	2	—	16	4	40	9	3	—	128	15	143	0,77	—	3	—	1,87	
" 20 " 25 "	2	—	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	15	—	6	1	3	—	15	3	7	—	—	64	4	68	0,37	—	8	—	3,98		
" 25 " 30 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	4	—	6	—	—	13	—	13	0,14	—	11	—	6,87		
" 30 " 35 "	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	8	—	14	0,12	—	6	—	2,98		
" 35 " 40 "	—	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	3	—	4	0,04	—	1	—	0,50		
ponad 40 atm.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Chwilowo nierozsegreg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem	901	85	1990	125	335	31	605	53	777	32	357	23	740	67	429	36	297	19	2302	40	2720	174	1148	63	1602	200	2518	137	567	182	17288	1269	13557	100,00	201	160	—	0,2	

1) Pow. Bielski i Cieszyński.

T A B L I C A V.

PODZIAŁ KOTŁÓW WEDŁUG TYPÓW

na 1 stycznia 1933 roku.

T Y P Y K O T Ł Ó W	Warszawa		Woj. Warszaw.		Woj. Wileńskie		Woj. Wołyńskie		Woj. Tarnopol.		Woj. Śląsk *)		Woj. Stanisław.		Woj. Polskie		Woj. Nowogród.		Woj. Łódzkie		Woj. Lwowskie		Woj. Lubelskie		Woj. Krakowskie		Woj. Kieleckie		Woj. Białostockie		Stan da 1.1.1933 r.		Razem		Kotłów w r. 1932		Przyrost		%	
	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	c.	z.	licz.	%	prz.	ub.	%	%		
A. Walczkowe	22	—	22	8	7	—	42	—	14	—	9	—	41	7	8	—	11	—	16	—	64	3	56	—	104	21	128	—	15	1	569	40	609	3,28	—	9	—	9	—	28,12
B. Płomienicowe z paleniskiem pod kotłem	—	—	1	—	1	—	2	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1	—	4	1	1	—	4	—	2	—	1	—	19	2	21	0,11	3	—	3	—	4,11	
C. Płomienicowe z paleniskiem wewnątrz, lub przedpaleniskiem	259	27	305	21	71	7	41	2	181	3	173	8	105	12	56	5	38	989	9	471	52	214	5	432	42	642	15	132	12	4059	220	4279	23,07	3	—	3	—	9,38		
D. Płomieniówkowe	330	35	109	17	16	10	18	6	18	7	45	5	42	10	9	5	9	5	143	6	139	26	36	11	166	28	173	15	47	18	1300	204	1504	8,10	20	—	20	—	27,40	
E. Parowozowe i lokomobile we ze stojącą skrzynią ogniową	115	4	1205	50	157	14	406	30	505	21	65	7	252	31	243	14	165	13	658	21	560	54	689	34	366	37	764	69	238	115	6388	514	6902	37,19	28	—	28	—	38,36	
F. Lokomobile z wysuwającym systemem i leżącą skrzynią ogniową	52	8	194	20	61	—	88	13	57	—	22	—	281	7	99	6	69	1	338	2	1395	26	123	13	371	30	451	11	105	28	3706	165	3871	20,86	—	20	—	20	—	62,50
G. Opłomkowie (wodnorurkowe)	113	11	154	9	22	—	8	2	2	1	42	2	19	—	13	6	5	—	207	2	87	12	29	2	159	42	358	27	29	8	1247	124	1371	7,39	22	—	22	—	30,13	
H. Chwilowo nierozsegregowane	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
Razem	901	85	1990	125	835	31	605	53	777	32	957	23	740	67	429	36	297	19	2302	40	2720	174	1148	65	1602	200	2518	137	567	182	17288	1269	18557	100	—	73	32	41	—	0,2

*) pow. Bielski i Cieszyński

T A B L I C A V I I I .

ILOŚCIOWY WYKAZ KOTŁÓW W/G POWIERZCHNI OGRZEWALNEJ

na 1 stycznia 1933 roku.

L. p.	WOJEWÓDZTWA	Członkowskie				Z i e c o n e				R a z e m				Stosunek ‰	
		czynne		nieczynne		czynne		nieczynne		ilość		pow. ogrzew.		ilość	pow. ogrz.
		ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	czynn.	nie- czynn.	czynne	nieczynn.		
1	m. st. Warszawa . . .	600	40176,3	301	11705,6	64	3012,7	21	562,9	664	322	43189,—	12268,5	5,31	5,93
2	woj. Warszawskie . . .	1563	62361,6	427	19745,9	81	2660,9	44	986,4	1644	471	65022,5	20732,3	11,40	9,14
3	" Wileńskie	222	8386,1	113	3795,1	23	472,9	8	107,3	245	121	8859,—	3902,4	1,97	1,37
4	" Wołyńskie	425	13901,2	180	4871,2	37	804,6	16	261,3	462	196	14705,8	5132,5	3,55	2,22
5	" Tarnopolskie . . .	610	12438,9	167	4045,8	18	320,—	14	125,1	628	181	12753,9	4170,9	4,36	1,79
6	" Śląskie *)	266	28113,7	91	5762,7	16	446,4	7	122,7	282	98	28560,1	5885,4	2,05	3,67
7	" Stanisławowskie . .	506	22369,8	234	8996,6	40	1453,6	27	1084,1	546	261	23823,4	10080,7	4,35	3,61
8	" Poleskie	300	7326,2	129	3111,3	21	455,2	15	342,2	321	144	7781,4	3453,5	2,51	1,20
9	" Nowogrodzkie . . .	218	4976,5	79	1786,9	4	26,—	15	132,4	222	94	5002,5	1919,3	1,70	0,73
10	" Łódzkie	1797	122465,7	505	27682,8	26	632,9	14	264,2	1823	519	123098,6	27947,—	12,62	16,14
11	" Łwowskie	1844	92906,2	876	39773,8	115	6780,—	59	1790,5	1959	935	99686,2	41564,3	15,60	15,05
12	" Lubelskie	918	32295,8	230	8486,5	41	893,7	24	345,8	959	254	33189,5	8832,3	6,53	4,48
13	" Krakowskie	1096	70736,8	506	28639,5	140	17554,8	60	2347,3	1236	566	88291,6	30956,8	9,71	12,58
14	" Kieleckie	1772	132452,3	746	40985,5	94	6613,9	43	1520,3	1866	789	139006,2	42505,8	14,30	19,35
15	" Białostockie	394	15656,6	173	5743,5	109	2847,5	73	1474,4	503	246	18504,1	7217,9	4,04	2,74
	R a z e m	12531	666558,7	4757	215132,7	829	44975,1	440	11466,9	13360	5197	711533,8	226599,6	100,—	100,—

*) Pow. Bielski i Cieszyński.

T A B L I C A VIII (a).
W O J E W Ó D Z T W O W A R S Z A W S K I E.

L. p.	P O W I A T	Członkowskie						Z l e c o n e				R a z e m				Stosunek	
		czynne		nieczynne		czynne		nieczynne		czynne		nieczynne		pow. ogrzewalna		%	
		ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.
1	Błonie	108	9009,7	86	3299,4	—	—	—	—	108	36	9009,7	3299,4	4,65	8,70		
2	Ciechanów	72	3779,1	9	159,4	5	57,5	—	—	77	9	3836,6	159,4	2,77	2,83		
3	Gostynin	42	1705,—	19	1027,5	1	14,4	—	—	43	19	1719,4	1027,5	2,04	1,94		
4	Grojec	80	1893,3	22	1187,1	2	17,6	2	22,5	82	24	1410,9	1209,6	3,42	1,83		
5	Kutno	141	5501,1	33	3508,—	2	16,9	1	16,5	143	34	5518,—	3524,5	5,71	6,40		
6	Lipno	92	2295,6	26	563,6	—	—	—	—	92	26	2295,6	563,6	3,80	2,02		
7	Łowicz	35	1535,5	23	821,5	1	9,9	—	—	36	23	1545,4	821,5	1,90	1,67		
8	Maków	20	449,8	5	66,—	1	20,7	—	—	21	5	470,5	66,—	0,83	0,38		
9	Mińsk-Mazowiecki	44	1121,7	13	434,6	—	—	—	—	44	13	1121,7	434,6	1,84	1,10		
10	Mława	39	771,8	8	206,4	1	6,6	1	7,9	40	9	778,4	214,3	1,58	0,70		
11	Nieszawa	103	2967,7	20	522,2	7	387,—	3	159,5	110	23	3354,7	681,7	4,29	3,09		
12	Płock	151	5025,7	29	799,8	1	9,9	3	28,4	152	32	5085,6	828,2	5,93	4,10		
13	Płońsk	49	1097,2	8	139,—	2	14,1	1	8,—	51	9	1111,3	147,—	1,93	0,89		
14	Pułtusk	48	878,5	13	164,5	7	151,6	2	30,—	55	15	1030,1	194,5	2,26	0,86		
15	Przasnysz	12	173,1	13	259,6	2	42,3	1	26,8	14	14	215,4	256,4	0,90	0,35		
16	Radzymin	11	224,5	13	279,—	—	—	—	—	11	13	224,5	279,—	0,77	0,35		
17	Rawa Mazowiecka	55	1225,3	4	104,—	5	114,3	1	26,1	60	5	1339,6	130,1	2,09	1,04		
18	Rypin	88	2171,9	15	398,6	—	—	—	—	88	15	2171,9	398,6	3,32	1,82		
19	Sierpc	21	303,4	4	69,5	1	20,7	2	16,—	22	6	324,1	85,5	0,90	0,29		
20	Skiermiewice	20	454,3	6	87,5	3	32,9	3	29,—	23	9	487,2	116,5	1,03	0,43		
21	Sochaczew	44	2031,2	10	160,5	3	60,9	1	26,2	47	11	2092,1	186,7	1,87	1,61		
22	Warszawa	120	8799,2	54	3609,3	35	1652,5	16	435,3	155	70	10451,7	4044,6	7,25	10,20		
23	Włocławek	168	9447,—	44	1878,9	2	31,1	7	154,2	170	51	9478,1	2033,1	7,12	8,10		
	Razem	1563	62361,6	427	19745,9	81	2660,9	44	986,4	1644	471	65022,5	20732,3	60,20	60,70		
24	m. st. Warszawa	600	40176,3	301	11705,6	64	3012,7	21	562,9	664	322	43189,—	12268,5	31,80	39,30		
	Ogółem	2163	102587,9	728	31451,5	145	5673,6	65	1549,3	2308	793	108211,5	33000,8	100,—	100,—		

T A B L I C A V I I I (b).
W O J E W Ó D Z T W O W I L E Ń S K I E.

L. p.	P O W I A T	C z ł o n k o w s k i e				Z i e c o n e				R a z e m				Stosunek ‰	
		C z y n n e		N i e c z y n n e		C z y n n e		N i e c z y n n e		I l o ś ć		P o w. o g r z e w a l n a			
		ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	czynne	niecz.	czynne	niecz.		ilość
1	Brasław	10	271,5	10	332,9	—	—	—	—	10	10	271,5	332,9	5,45	4,73
2	Dziwna	31	571,7	9	138,8	—	—	—	—	31	9	571,7	138,8	10,93	5,50
3	Mołodeczno	11	217,9	5	87,7	3	47,2	35,7	—	14	7	265,1	123,4	5,74	3,70
4	Oszmiana	14	311,9	7	111,9	—	—	—	—	14	7	311,9	111,9	5,74	3,32
5	Postawy	14	300,4	9	191,3	—	—	—	—	14	9	300,4	191,3	6,28	3,80
6	Świętłany	20	432,2	5	103,7	—	—	—	—	20	5	432,2	103,7	6,83	4,10
7	Wilejka	21	452,6	15	329,5	—	—	—	—	21	15	452,6	329,5	9,83	6,13
8	Wilno	101	5827,9	53	2499,3	20	425,7	71,6	—	121	59	6233,6	2570,9	49,20	68,72
	R a z e m	222	8386,1	113	3795,1	23	472,9	107,3	—	245	121	8859,—	3902,4	100,—	100,—
1	Dubno	24	477,2	8	141,8	6	139,3	49,9	—	30	10	616,5	191,7	6,18	4,07
2	Horochów	22	457,4	4	101,9	—	—	—	—	22	4	457,4	101,9	3,97	2,82
3	Kostopol	47	1027,—	19	523,5	3	47,—	—	—	50	19	1074,—	523,5	10,48	8,05
4	Kowel	26	838,1	25	545,5	12	245,—	26,1	—	38	27	1083,1	571,6	9,88	8,34
5	Krzemieniec	44	686,—	11	146,7	7	90,3	20,—	—	51	12	776,3	166,7	9,58	4,75
6	Luboml	8	152,—	1	15,5	—	—	—	—	8	1	152,—	15,5	1,33	0,84
7	Kuck	21	1103,3	2	334,7	4	147,—	37,7	—	25	5	1250,3	392,4	12,61	8,22
8	Równe	81	5060,6	41	2027,3	2	40,—	14,9	—	83	43	5100,6	2042,2	19,16	36,09
9	Sarny	32	1335,4	32	746,5	2	76,—	74,7	—	53	35	1411,4	821,2	13,38	11,25
10	Włodzimierz	31	532,1	13	190,6	—	—	—	—	31	14	532,1	210,6	6,69	3,74
11	Zdołbunów	37	2232,1	5	77,2	1	20,—	18,—	—	38	6	2252,1	95,2	6,69	11,83
	R a z e m	425	13901,2	180	4871,2	37	804,6	261,3	—	462	186	14705,8	5132,6	100,—	100,—

W O J E W Ó D Z T W O W O Ł Y Ń S K I E.

T A B L I C A VIII(c).
W O J E W Ó D Z T W O T A R N O P O L S K I E

L.p.	P O W I A T	Członkowskie				Zleczone				R a z e m				Stosunek o/o	
		czynne		nieczynne		czynne		nieczynne		ilość		pow. ogrzew.		ilość	pow. ogrz.
		ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	czyn.	nie- czyn.	czynne	nieczyn.		
														ilość	pow. og.
1	Borszczów . . .	38	651,5	10	181,1	1	7,6	1	7,2	39	11	659,1	188,3	6,19	5,01
2	Brody . . .	26	648,5	24	1001,9	2	14,5	1	1,2	28	25	663,—	1003,1	6,56	9,81
3	Brzeżany . . .	20	337,6	4	102,4	—	—	1	3,2	20	5	337,6	105,6	3,10	2,61
4	Buczacz . . .	47	894,7	6	98,7	4	186,9	—	—	51	6	1081,6	98,7	7,04	6,97
5	Czortków . . .	47	1060,2	13	238,6	—	—	1	9,3	47	14	1060,2	247,9	7,55	7,73
6	Kamionka Stru- miłowa . . .	30	872,4	7	162,7	1	79,—	1	14,3	31	8	880,3	177,—	4,82	6,25
7	Kopyczyńce . . .	44	915,0	8	210,5	1	18,—	1	18,—	45	9	933,—	228,5	6,67	6,87
8	Podhajce . . .	30	515,7	11	185,2	1	7,9	1	7,9	30	12	515,7	193,1	5,20	4,19
9	Przemysłany . . .	28	548,9	5	184,6	—	—	2	15,1	28	7	548,9	199,7	4,32	4,42
10	Radziechów . . .	39	878,5	16	468,5	—	—	—	—	39	16	878,4	468,5	6,80	7,97
11	Skałat . . .	48	942,0	14	223,6	1	7,9	—	—	49	14	949,9	223,6	7,77	6,93
12	Tarnopol . . .	55	1486,3	13	336,—	4	46,5	4	33,7	59	17	1532,8	369,7	9,40	11,25
13	Trembowła . . .	25	391,5	13	182,7	1	10,—	—	—	26	13	401,5	182,7	4,81	3,45
14	Zaleszczyki . . .	41	716,8	10	189,5	—	—	—	—	41	10	716,8	189,5	6,30	5,35
15	Zbaraż . . .	33	509,8	7	169,9	1	7,9	—	—	34	7	517,7	169,9	5,06	4,07
16	Zborów . . .	16	237,3	1	11,—	—	—	1	15,2	16	2	237,3	26,2	2,23	1,56
17	Złoczów . . .	43	827,3	5	98,9	2	12,8	—	—	45	5	840,1	98,9	6,18	5,66
	R a z e m . . .	610	12433,9	167	4045,8	18	320,—	14	125,1	628	181	12753,9	4170,9	100,—	100,—

W O J E W Ó D Z T W O Ś L Ą S K I E

1	Bielsko . . .	191	22264,—	54	4110,—	3	227,—	1	46,—	194	55	22491,—	4156,—	65,52	77,36
2	Cieszyn . . .	75	5849,7	37	1652,7	13	219,4	6	76,7	88	43	6069,1	1729,4	34,48	22,64
	R a z e m . . .	266	28113,7	91	5762,7	16	446,4	7	122,7	282	98	28560,1	5885,4	100,—	100,—

T A B L I C A V I I I (d).
W O J E W Ó D Z T W O S T A N I S Ł A W O W S K I E

L. p.	P O W I A T	Członkowskie				Z i e c o n e				R a z e m				Stosunek %	
		c z y n n e		n i e c z y n n e		c z y n n e		n i e c z y n n e		i l o ś ć		p o w. o g r z e w a l n a		i l o ś ć	p o w. o g r z e w.
		i l o ś ć	p o w. o g r.	i l o ś ć	p o w. o g r.	i l o ś ć	p o w. o g r.	i l o ś ć	p o w. o g r.	c z y n n.	n i e- c z y n n.	c z y n n e	n i e c z y n n.		
1	Dolina	87	4421-	25	1036,6	18	500,2	6	453,1	105	31	4921,2	1489,7	16,85	18,90
2	Horodenka.	53	2344,8	7	80,5	1	15,3	-	-	54	7	2360,1	80,5	7,59	7,20
3	Katasz	14	1776,-	17	717,3	1	100,-	2	78,-	15	19	1876,-	795,3	4,21	7,88
4	Kołomyja	41	1647,5	35	1150,5	1	12,8	1	5,8	42	36	1660,3	1156,3	9,69	8,31
5	Kosów	2	56,5	2	29,5	2	85,-	-	-	4	2	141,5	29,5	0,74	0,50
6	Nadwórna	124	6246,-	53	2069,-	4	384,6	5	251,8	128	58	6630,6	2320,8	22,93	26,43
7	Rohatyn	35	573,5	4	91,-	3	69,5	5	-	38	4	643,-	91,-	5,24	2,16
8	Staniśławów	36	1318,6	41	1647,3	2	34,9	5	114,-	38	46	1383,5	1761,8	10,43	9,18
9	Stary	53	2853,1	34	1725,6	5	155,4	5	141,9	58	39	3008,5	1867,5	12,04	14,38
10	Śniatyn	21	393,9	9	279,7	-	-	-	-	21	9	393,9	279,7	3,72	1,99
11	Tumacz	17	319,7	2	75,-	1	11,4	1	9,9	18	3	331,1	84,9	2,60	1,23
12	Żyda cz e w	23	419,2	5	94,6	2	84,5	2	29,6	25	7	503,7	124,2	3,96	1,84
	R a z e m	506	22369,8	234	8996,6	40	1453,6	27	1084,1	546	261	23823,4	10080,7	100,-	100,-
1	Brześć n/B.	31	545,1	19	408,1	11	191,6	11	301,7	42	30	736,7	709,8	15,48	12,88
2	Drobieżyn	16	318,6	7	142,6	-	-	2	17,8	16	7	318,1	142,6	4,95	4,10
3	Kobryń	13	273,7	3	63,7	3	29,1	1	-	16	5	301,8	81,5	4,52	3,41
4	Kossów	25	804,4	12	259,1	1	8,2	1	14,-	26	13	812,6	273,1	8,39	6,66
5	Kamień Koszyński	15	210,8	6	93,3	-	-	-	-	15	6	210,8	93,3	4,52	2,71
6	Luniniec	59	1441,6	20	426,9	-	-	-	-	59	20	1441,6	436,9	16,97	16,72
7	Pinsk	77	2438,8	35	1104,6	4	203,1	-	-	81	35	2641,9	1104,6	24,95	33,36
8	Przeczana	10	240,0	10	209,8	2	24,2	1	8,7	12	11	264,2	218,5	7,10	4,29
9	Stolin	54	1053,2	17	393,2	-	-	-	-	54	17	1053,2	393,2	13,12	12,87
	R a z e m	300	7326,2	129	3111,3	21	455,2	15	342,2	321	144	7781,4	3453,5	100,-	100,-

W O J E W Ó D Z T W O P O L E S K I E

T A B L I C A VIII (e).

W O J E W Ó D Z T W O N O W O G R Ó D Z K I E.

L. p.	P O W I A T	C z ł o n k o w s k i e				Z l e c o n e				R a z e m				S t o s u n e k	
		C z y n n e		n i e c z y n n e		C z y n n e		n i e c z y n n e		i l o ś ć		p o w. o g r z e w a l n a		i l o ś ć	p o w. o g.
		I l o ś ć	p o w. o g.	i l o ś ć	p o w. o g.	i l o ś ć	p o w. o g.	i l o ś ć	p o w. o g.	c z y n n e	n i e c z y n n e	c z y n n e	n i e c z .		
1	Baranowiec	36	698,7	19	450,8	2	10,7	3	24,6	38	22	709,4	475,4	18,98	17,12
2	Lida	36	863,7	18	335,2	1	7,3	—	—	37	18	871,—	335,2	17,41	17,43
3	Nieswież	23	430,4	6	143,8	—	—	—	—	23	6	430,4	143,8	9,18	8,30
4	Nowogródek	33	736,—	5	57,3	1	8,—	10	81,8	34	15	744,—	139,1	15,51	12,76
5	Stomin	42	1074,5	9	277,5	—	—	2	26,—	42	11	1074,5	303,5	16,77	19,90
6	Stołpce	15	417,3	7	191,6	—	—	—	—	15	7	417,3	191,6	6,96	8,79
7	Szczuczyn	18	502,5	11	258,8	—	—	—	—	18	11	502,5	258,8	9,18	11,00
8	Wolózyn	15	253,4	4	71,9	—	—	—	—	15	4	253,4	71,9	6,01	4,70
	R a z e m	218	4976,5	79	1786,9	4	26,—	15	132,4	222	94	5002,5	1919,3	100,—	100,—
1	Brzeziny	75	6571,9	39	2262,1	1	7,2	1	9,6	76	40	6579,1	2271,7	4,95	5,86
2	Kalisz	125	6065,5	47	1827,6	—	—	1	8,3	125	48	6065,5	1835,9	7,39	5,23
3	Koło	56	1000,6	16	392,5	1	7,2	—	—	57	16	1007,8	392,5	3,12	0,93
4	Konin	138	4374,1	21	682,6	2	17,4	1	8,3	140	22	4391,5	690,9	6,92	3,36
5	Łask	118	7718,1	30	1011,9	2	16,5	—	—	120	30	7734,6	1011,9	6,41	5,79
6	Łęczyca	82	3689,7	35	1379,2	1	10,—	2	21,2	83	37	3699,7	1400,4	5,12	3,38
7	Łódź	778	77638,2	218	16911,8	10	481,2	2	98,4	788	220	78114,4	17010,2	43,04	62,98
8	Piotrków	105	5300,6	33	1032,2	3	24,3	3	24,5	108	36	5324,9	1056,7	6,15	5,23
9	Radomsko	108	3821,2	24	948,6	1	5,9	1	7,7	109	25	3827,1	956,3	5,72	3,17
10	Sieradz	89	2286,2	15	722,2	3	38,8	2	66,2	92	17	2325,—	788,4	4,65	2,06
11	Turek	54	1849,3	7	114,3	2	24,4	1	20,—	56	8	1873,7	134,3	2,73	1,33
12	Wieluń	69	2155,3	20	397,8	—	—	—	—	69	20	2155,3	397,8	3,80	1,68
	R a z e m	1797	122465,7	505	27682,8	26	632,9	14	264,2	1823	519	123098,6	27947,—	100,—	100,—

W O J E W Ó D Z T W O Ł Ó D Z K I E.

T A B L I C A VIII(B).
W O J E W Ó D Z T W O L W O W S K I E.

L. p.	P O W I A T	C z ł o n k o w s k i e				Z i e c o n e				R a z e m				S t o s u n e k	
		C z y n n e		N i e c z y n n e		C z y n n e		N i e c z y n n e		I l o ś ć		P o w. o g r z e w a l n a		i l o ś ć	p o w. o g.
		i l o ś ć	p o w. o g.	i l o ś ć	p o w. o g.	i l o ś ć	p o w. o g.	i l o ś ć	p o w. o g.	c z y n n e	n i e c z y n n e	c z y n n e	n i e c z y n n e		
1	Bóbrka	48	3827,1	16	381,2	6	151,6	2	50,9	54	3978,7	18	432,1	2,49	3,22
2	Brzozów	61	2065,4	18	520,8	7	217,7	1	24,7	68	2283,1	19	545,5	3,01	2,00
3	Gróddek Jag.	42	1327,3	11	1052,5	3	57,7	45	55,—	45	1385,—	12	1107,5	1,97	1,76
4	Drohobycz	724	45885,4	381	20509,7	24	4022,—	12	714,—	748	49857,4	393	21223,2	39,41	50,31
5	Dobromil	17	502,7	18	658,2	4	106,—	3	66,—	21	608,7	21	724,2	1,45	0,94
6	Jarosław	62	1281,5	17	319,9	3	21,6	1	11,4	65	1303,1	18	331,3	2,87	1,16
7	Jaworów	16	343,3	4	75,5	3	62,7	3	42,8	19	406,—	7	118,3	0,90	0,37
8	Krosno	106	5666,9	76	3840,5	—	—	1	35,—	106	5666,9	77	3875,5	6,32	6,74
9	Kolbuszowa	15	340,7	7	143,1	—	—	—	—	15	340,7	7	143,1	0,76	0,34
10	Lwów	158	10827,3	68	2670,3	37	1678,1	23	408,3	195	12505,4	91	3078,6	9,88	11,02
11	Lubaczów	29	769,—	2	58,9	1	7,2	—	—	30	776,2	2	58,9	1,10	0,59
12	Lesko	37	1314,—	41	2448,8	—	—	—	—	37	1314,—	41	2448,8	2,70	2,66
13	Łańcut	25	982,2	4	167,1	—	—	—	—	25	982,2	4	167,1	1,00	0,81
14	Mościska	26	534,8	6	126,8	—	—	—	—	26	534,8	6	126,8	1,11	0,97
15	Nisko	19	713,1	7	144,8	—	—	—	—	19	713,1	7	144,8	0,90	0,61
16	Przemysł	47	1916,8	28	897,4	12	183,7	4	235,2	59	2100,5	32	1132,6	3,14	2,28
17	Przeworsk	35	3743,4	5	109,3	—	—	—	—	35	3743,4	5	109,3	1,38	2,72
18	Rawa Ruska	45	10362,2	31	675,—	5	90,5	2	38,8	50	1126,7	33	713,8	2,87	1,30
19	Rudki	23	526,9	4	85,3	—	—	—	—	23	526,9	4	85,3	0,93	0,43
20	Rzeszów	63	2079,3	15	628,9	5	97,2	1	6,2	68	2176,5	16	636,1	2,90	1,99
21	Sambr	31	966,9	15	511,3	2	60,3	1	50,6	33	1027,2	16	561,9	1,69	1,13
22	Sanok	44	1670,1	32	1235,2	2	15,8	—	—	46	1685,9	32	1233,2	2,70	2,06
23	Sokal	97	2177,8	13	304,2	1	7,9	—	—	98	2185,7	13	304,2	3,86	1,76
24	Tarnobrzeg	34	1227,6	26	971,—	—	—	—	—	34	1227,6	26	971,—	2,07	1,56
25	Turka	17	799,2	21	1046,2	—	—	—	—	17	799,2	23	1071,2	1,38	1,32
26	Zółkiew	23	431,3	10	191,9	—	—	2	26,6	23	431,3	12	218,5	1,21	0,45
	R a z e m	1844	92906,2	876	39773,8	115	6780,—	59	1790,5	1959	99686,2	935	41564,3	100,—	100,—

T A B L I C A VIII (g).
W O J E W Ó D Z T W O L U B E L S K I E.

L. p.	P O W I A T	Członkowskie						Zlecone				R a z e m				Stosunek %,	
		czynne		nieczynne		czynne		nieczynne		czynne		nieczyn.		pow. ogrzew.		ilość	pow. ogrz.
		ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	nie-	czyn.	ilość	nieczyn.			
1	Biała	41	1032,1	8	166,9	4	53,9	2	12,7	45	10	1086,—	179,6	4,53	3,01		
2	Biłgoraj	21	317,8	4	79,5	—	—	—	—	21	4	317,8	79,5	2,06	0,95		
3	Chełm	52	2288,7	19	1150,7	6	87,3	7	106,6	58	26	2376,—	1257,3	6,92	8,65		
4	Garwolin	32	635,7	6	156,7	1	8,—	1	9,5	33	7	643,7	166,2	3,30	1,93		
5	Hrubieszów	70	3307,8	13	1062,2	3	38,5	—	—	73	13	3346,3	1062,2	7,09	10,49		
6	Janów	47	850,6	20	1363,3	—	—	—	—	47	20	850,6	1363,3	5,53	5,27		
7	Krasnystaw	61	1201,6	15	282,1	—	—	—	—	61	15	1201,6	282,1	6,26	3,53		
8	Lubartów	23	521,—	3	31,3	1	6,3	—	—	24	3	527,3	31,3	2,24	1,33		
9	Lublin	152	8476,5	36	1364,7	8	201,—	1	40,6	160	37	8677,5	1405,3	16,24	24,09		
10	Łuków	36	860,—	4	78,—	—	—	—	—	36	4	860,—	78,—	3,30	2,53		
11	Puławy	78	3173,8	10	517,8	12	401,7	2	35,—	90	12	3675,5	552,8	8,41	9,82		
12	Radzyń	40	1016,8	8	156,8	2	14,5	1	10,—	42	9	1031,3	166,8	4,20	2,85		
13	Siedlce	33	670,—	13	161,9	—	—	5	52,2	33	18	670,—	214,1	4,20	2,10		
14	Sokołów	40	1441,5	15	324,8	1	7,9	1	7,5	41	16	1449,4	332,3	4,70	4,24		
15	Tomaszów	42	2095,2	20	603,—	1	16,1	—	—	43	20	2111,3	603,—	5,19	6,46		
15	Węgrów	34	847,9	11	202,8	—	—	—	—	34	11	847,9	202,8	3,71	2,50		
17	Włodawa	34	554,4	10	344,5	1	40,7	2	47,4	35	12	595,1	391,9	3,87	2,35		
18	Zamość	82	3004,4	15	439,5	1	17,8	2	24,3	83	17	3022,2	463,8	8,25	8,30		
	R a z e m	918	32295,8	230	8486,5	41	893,7	24	345,8	959	254	33189,5	8832,3	100,—	100,—		

T A B L I C A VIII (h).
W O J E W Ó D Z T W O K R A K O W S K I E

L. p.	P O W I A T	Członkowskie				Z i e c o n e				R a z e m				Stosunek	
		czyenne		nieczyenne		czyenne		nieczyenne		ilość		pow. ogzewalna		ilość	pow. og.
		ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	czyenne	niecz.	czyenne	niecz.		
1	Biała	119	6949,6	66	4339,3	18	3688,5	3	57,2	127	69	10648,1	4396,5	10,88	12,60
2	Bochnia	23	814,8	11	211,6	8	686,3	2	21,1	31	13	1511,1	232,7	2,44	1,46
3	Brzesko	28	1873,5	10	1148,—	—	—	—	—	28	10	1873,5	1148,—	2,19	2,50
4	Chrzanów	149	20962,6	97	7739,4	—	—	—	—	149	97	20962,6	7739,4	13,85	24,01
5	Dąbrowa	13	260,5	2	31,—	—	—	1	20,—	13	3	260,5	51,—	0,90	0,26
6	Gorlice	86	6037,3	47	1409,4	2	67,8	2	51,—	88	49	6105,1	1460,4	7,60	6,30
7	Jasło	47	1634,—	26	2410,9	1	50,3	1	52,—	48	27	1684,3	2462,9	4,16	3,41
8	Kraków	259	17178,9	108	7353,1	67	5715,—	29	1305,6	326	137	22893,9	8658,7	25,75	26,40
9	Limanowa	34	3317,5	9	353,5	—	—	—	—	34	9	3317,5	353,5	2,39	3,05
10	Mielec	31	933,6	7	174,6	2	46,4	—	—	33	7	980,—	174,6	2,22	0,97
11	Myslenice	17	456,5	7	176,1	—	—	—	—	17	7	456,5	176,1	1,33	0,53
12	Nowy Targ	30	673,5	14	269,5	5	159,9	2	25,4	35	16	833,4	294,9	2,83	0,95
13	Nowy Sącz	47	1241,8	27	677,4	11	376,7	7	165,4	58	34	1618,5	842,8	5,21	2,44
14	Ropczyce	36	761,7	10	197,7	2	208,—	—	—	38	10	969,7	197,7	2,69	0,98
15	Tarnów	60	1914,7	11	394,5	23	6513,4	2	191,—	83	13	8428,1	585,5	5,39	7,50
16	Wadowice	66	2146,3	24	548,5	1	22,5	10	453,5	67	34	2168,8	1002,—	5,61	2,64
17	Żywiec	51	3580,—	30	1205,—	—	—	1	5,1	51	31	3580,—	1210,1	4,56	4,—
	R a z e m	1096	70736,8	506	28639,5	140	17554,8	60	2347,3	1236	566	88291,6	30986,8	100,—	100,—

T A B L I C A VIII (ii)
W O J E W Ó D Z T W O K I E L E C K I E.

L. p.	P O W I A T	C z ł o n k o w s k i e				Z l e c o n e				R a z e m				S t o s u n e k	
		C z y n n e		N i e c z y n n e		C z y n n e		N i e c z y n n e		I l o ś ć		P o w. o g r z e w a l n a		%	
		ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	czynne	niecz.	czynne	niecz.	ilość	pow. og.
1	Będzin	613	65841,—	231	15559,—	4	87,5	—	—	617	231	65928,5	15559,—	31,94	44,82
2	Częstochowa	241	20740,7	118	5559,7	10	249,6	4	90,9	251	122	20990,3	5650,6	14,05	14,10
3	Iłża	47	3132,—	23	966,9	2	28,7	3	46,7	49	26	3160,7	1013,6	2,83	2,29
4	Jędrzejów	41	775,9	11	182,8	1	7,2	1	8,5	42	12	783,1	191,3	2,03	0,54
5	Końskie	60	1749,8	52	2022,7	14	1583,5	7	402,8	74	59	3383,3	2425,5	5,01	3,11
6	Kielce	65	2876,5	50	2377,4	14	222,5	10	164,5	79	60	3099,—	2541,9	5,24	3,10
7	Kozienice	21	343,5	10	255,8	27	3535,9	7	585,3	48	17	3879,4	841,1	2,45	2,59
8	Miechów	62	1001,5	15	263,3	2	20,6	1	4,6	64	16	1022,1	267,9	3,01	0,67
9	Olkusz	47	3856,—	48	3836,5	1	7,7	—	—	48	48	3863,7	3836,5	3,62	4,24
10	Opoczno	22	552,6	11	303,7	2	17,2	—	—	24	11	569,8	303,7	1,32	0,48
11	Opatów	137	7969,—	33	2946,9	2	16,7	—	—	139	33	7985,7	2946,9	6,48	6,02
12	Pińczów	61	2592,7	8	147,—	—	—	2	24,—	61	10	2592,7	171,—	2,67	1,52
13	Radom	89	3426,7	37	1861,—	7	621,3	5	94,2	96	42	4048,—	1955,2	5,20	3,31
14	Sandomierz	54	1728,9	7	132,6	2	20,0	—	—	56	7	1748,9	132,6	2,37	1,00
15	Stąpnica	30	588,3	7	136,3	5	185,5	3	98,6	35	10	773,8	235,1	1,69	0,55
16	Włoszczowa	46	989,8	12	384,1	1	10,0	—	—	50	12	999,8	384,1	2,33	0,76
17	Zawiercie	133	14287,4	73	4048,8	—	—	—	—	133	73	14287,4	4048,8	7,76	10,90
R a z e m		1772	132452,3	746	40985,5	94	6613,9	43	1520,3	1866	789	139066,2	42505,8	100,—	100,—

T A B L I C A VIII.

W O J E W Ó D Z T W O B I A Ł O S T O C K I E.

L. p.	P O W I A T	Członkowskie				Zlecone				R a z e m				Stosunek %	
		czynne		nieczynne		czynne		nieczynne		ilość		pow. ogrzew.			
		ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	ilość	pow. og.	czyln.	nie- czyln.	czyln.	nieczynn.		
1	Augustów	13	334,9	7	129,8	6	371,1	1	15,—	19	8	706,—	144,8	3,61	3,30
2	Białystok	127	7317,—	47	2185,1	32	755,5	12	338,3	159	59	8072,5	2523,4	29,10	41,19
3	Bielsk	37	1443,2	11	308,3	25	446,4	35	753,9	62	46	1889,6	1062,2	14,42	11,47
4	Grodno	62	2751,2	36	1017,—	19	817,7	5	80,8	81	41	3568,9	1097,8	16,29	18,12
5	Łomża	31	870,9	18	567,9	8	119,9	7	97,6	39	25	990,8	665,5	8,55	6,45
6	Ostrołęka	15	312,9	7	178,9	5	46,7	3	32,4	20	10	359,6	211,3	4,01	2,22
7	Ostrów Łomż. . . .	21	566,7	8	121,5	5	125,8	4	58,—	26	12	692,5	179,5	5,07	3,40
8	Suwałki	9	419,1	3	58,—	4	94,7	4	57,6	13	7	513,8	115,6	2,67	2,46
9	Sokolka	10	184,6	7	70,4	1	30,—	1	25,—	11	8	214,6	95,4	2,54	1,21
10	Szczuczyn	16	349,2	7	90,8	1	13,7	—	—	17	7	362,9	90,8	3,20	1,76
11	Wąlkowysk	37	836,2	18	952,5	2	17,8	1	15,8	39	19	854,—	968,3	7,74	7,09
12	Wysokie-Mazow.	16	270,7	4	63,3	1	8,2	—	—	17	4	278,9	63,3	2,80	1,33
	R a z e m	394	15656,6	173	5743,5	109	2847,5	73	1474,4	503	246	18504,1	7217,9	100,—	100,—

ciśnieniem 10 do 20 *atn* pracuje 17,9%, ciśnieniem 20 do 30 *atn* 0,51%, a ciśnieniem 30 do 40 *atn* — 0,16%. Najwyższe ciśnienie kotłów pracujących na terenie Stowarzyszenia wynosi 36 *atn* (tablica IV).

Procentowy największy ubytek w danej kategorii wykazują w dalszym ciągu kotły wielkiego przemysłu i tak w kategorii 500 do 750 m^2 pow. ogrz. ubytek wynosi 2,3%, w kategorii 400 do 500 m^2 pow. ogrz. 37,5%, a w kategorii 200 do 300 m^2 pow. ogrz. 10,5%. Przemysł rolniczy i rolnictwo, stanowiące najpoważniejszy odsetek kotłów dozorowanych przez Stowarzyszenie (30,9%), wykazuje stosunkowo nieznaczny ubytek, w lokomobilih 1,6%, a w kotłach gorzelnianych 6,5%. Drobnny przemysł, posiadający kotły o pow. ogrz. do 2 m^2 , który dwa lata temu silnie ucierpiał, obecnie zaznacza słaby, lecz dalszy przyrost. (Tabl. III).

Porównując stan kotłów czynnych w różnych rodzajach przemysłu, według tablicy VI z roku sprawozdawczego i poprzedniego, widać, że największy ubytek kotłów wykazują fabryki zapalek i sztucznego jedwabiu (39,3%), oraz przemysł chemiczny: kwasy, soda i nawozy sztuczne (39,3%), potem przemysł maszynowy (27,4%), cementownie (23,8%), przemysł budowlany (23,2%), rafinerja nafty (22,0%), samorządowe roboty publiczne (12,8%) i t. d. Podobnie jak w roku zeszłym, najmniejszy ubytek kotłów czynnych wykazują gorzelnie i rolnictwo (6,5 i 1,6%), co się tem tłumaczy, że koszty związane z ruchem kotła stanowią bardzo mały odsetek ogólnych kosztów w tym dziale przemysłu.

Prace personelu technicznego.

Ilość inżynierów-rewidentów, stale czynnych w dozorze kotłów, wynosiła w roku sprawozdawczym 45.

1. Na 1 inżyniera przypadało do rewizji średnio kotłów 297
2. Ogólna ilość dni roboczych inżynierów poza pracą w biurze 7213
3. Ilość dni pracy 1-go inżyniera w ciągu roku poza pracą w biurze 160,3
4. Ilość odwiedzonych przedsiębiorstw 12756
co stanowi 119% ogólnej liczby przedsiębiorstw, zarejestrowanych w dniu 1 stycznia 1932 r.
5. Ilość przedsiębiorstw, odwiedzonych przez 1 inżyniera, średnio 283

6. Ilość przedsiębiorstw odwiedzonych przez 1 inżyniera dziennie 1,76

W roku sprawozdawczym wykonano:

1. Odbiorów technicznych nowostawionych kotłów:
  - a) nowych 48
  - b) starych 368
  - R a z e m 416
 co stanowi 3,1% w stosunku do ogólnej liczby kotłów czynnych.
2. prób wodnych kotłów:
  - a) porządkowych 2485
  - b) nadzwyczajnych 451
  - c) niepomyślnych 191
  - R a z e m 3127
 czyli 140,4% w stosunku do przewidzianych co 6 lat w myśl obowiązujących przepisów.
3. rewizyj wewnętrznych kotłów:
  - a) porządkowych 5574
  - b) nadzwyczajnych 900
  - R a z e m 6474
 czyli 145,4% w stosunku do przewidzianych co 3 lata, w myśl obowiązujących przepisów.
4. rewizyj zewnętrznych kotłów:
  - a) pod parą 5001
  - b) w postoju 5773
  - R a z e m 10774
 czyli 161,2% w stosunku do przewidzianych co 2 lata, w myśl obowiązujących przepisów.
5. badań kotłów przy kupnie i sprzedaży 55
6. wyjazdów w różnych sprawach kotłowych, nieobjętych poprzednimi rubrykami 394
7. egzaminów palaczy kotłowych:
  - a) z wynikiem pomyślnym 1435
  - b) z wynikiem niepomyślnym 300
  - R a z e m 1735
8. egzaminów maszynistów (obowiązujących na terenie Małopolski).
  - a) z wynikiem pomyślnym 42
  - b) z wynikiem niepomyślnym 39
  - R a z e m 81
9. badań naczyń pod ciśnieniem, wirówek i t. p. 1033
10. książek kotłowych wydano 441

Statystyka techniczna kotłów.

Podczas rewizji kotłów stwierdzono:

		w % liczby kotłów czynnych
a) niedokładności osprzętu	2989	22,4
b) innych niedokładności, jak wadliwość obmurza, wilgoć w kanałach spalinowych, złe oczyszczenie kotłów i t. p.	1339	1,0
c) uszkodzeń kotłów:		
niebezpiecznych	70	
poważnych	871	
drobnych	1598	
R a z e m	2539	19,0
Skrócono termin:		
następnej próby wodnej w wypadkach	708	
następnej rewizji wewnętrznej w wypadkach	1148	
R a z e m	1856	13,8

Zarządzono:

a) nadzór wzmocniony kotłów	159	1,1
b) wstrzymanie pracy kotłów wskutek uszkodzeń poważnych, zagrażających bezpieczeństwu pracy kotłów	106	0,8
c) naprawę kotłów	495	3,7
d) zmniejszenie ciśnienia roboczego kotłów	118	0,9

Zaległe rewizje kotłów.

Niewykonano przypadających w roku sprawozdawczym:

prób wodnych	17	0,76
rewizyj wewnętrznych	38	0,85
rewizyj zewnętrznych	48	0,72

W porównaniu z rokiem poprzednim, w którym w dniu 31 grudnia zalegało wykonanie 14 prób wodnych, 32 rewizyj wewnętrznych i 60 rewizyj zewnętrznych, ilość zaległości prawie się nie zmieniła.

Głównym powodem zaległości bywa zgłaszanie uruchomienia nowych, lub przeniesionych na inne miejsce pracy kotłów z końcem roku, lub też nieprzygotowanie kotłów na ustalony termin, co powoduje liczne nieproduktywne wyjazdy (w roku sprawozdawczym 268). Zaległości spowodowane powyższymi przyczynami nie pochodzą z winy Stowarzyszenia. Prócz tego, w uzasadnionych wypad-

kach, Stowarzyszenie, opierając się na postanowieniach rozporządzenia ministerjalnego z dnia 8 listopada 1921 r. (par. 15) odroczyło przeprowadzenie rewizji do roku następnego.

Kursy dla palaczy kotłowych.

W roku sprawozdawczym zorganizowano 11 kursów dla palaczy kotłowych w następujących miejscowościach:

	Liczba kursów	Liczba słuchaczy	Egzamin zdało
Brześć n/Bugiem	1	28	27
Grodno	1	42	39
Łódź	2	123	121
Pabjanice	1	56	53
Radomsko (powiat)	1	20	20
Radomsko (miasto)	1	36	34
Sosnowiec	1	82	76
Warszawa	2	143	131
Włocławek	1	20	20
R a z e m	11	550	521

Program każdego kursu składał się z części teoretycznej i ćwiczeń praktycznych. Najlepsze rezultaty osiągnięto, podobnie jak w latach ubiegłych, w mniejszych ośrodkach, najgorsze w stolicy, gdzie element półinteligentny mniej okazuje zdolności a przede wszystkim pilności.

Niezależnie od kursów dla palaczy inżynierowie Stowarzyszenia egzaminują przy kotłach palaczy, posiadających 12-miesięczną praktykę i wystawiają im świadectwa typu urzędowego.

Na terenie Małopolski, gdzie do obsługi maszyn parowych o mocy od 10 KM_e mogą być dopuszczeni tylko egzaminowani maszyniści, przeprowadzono w roku sprawozdawczym egzaminy 81 maszynistów, jednak egzamin zdało tylko 42. Zły wynik należy przypisać brakowi popularnego podręcznika i specjalnych kursów. Stowarzyszenie poczyniło starania, aby powyższemu brakowi w następnym roku zaradzić.

Współpraca Stowarzyszenia z Naukową Organizacją Gorzelnictwa.

Podobnie jak w latach ubiegłych, Stowarzyszenie współpracuje z Naukową Organizacją Gorzelnictwa w zakresie gospodarki cieplnej w gorzelniach, a mianowicie przy N. O. G. pracuje specjalny instruktor cieplny, oparty o stałą współpracę Stowarzyszenia.

Podczas kampanji gorzelniczej 1931/32 przeprowadzono 100 badań ścisłych, oraz 203

lustracji gospodarki parowej w gorzelniach rolniczych.

Badania ściśle polegały na przeprowadzeniu prób na odparowanie kotła, notowaniu czasu całkowitego przerobu i poszczególnych czynności, oraz ilości odpędzonego w dniu badania spirytusu. Poza tem badano stan i celowość urządzeń technicznych, aparatów gorzelniczych, izolacyj przewodów parowych i t. d. Na podstawie przeprowadzonych badań obliczano wyniki i w formie sprawozdań przesyłano je do zarządu poszczególnych gorzelni z zaleceniami, jakie należałoby wprowadzić, aby zmniejszyć rozchód paliwa na jednostkę wyprodukowanego alkoholu.

Lustracji gorzelni pod względem ciepłym dokonywano przez instruktorów łącznie z badaniem i kontrolą przerobu technicznego. Lustracja polegała na sprawdzeniu, czy palenisko jest dostosowane do używanego paliwa, na udzielaniu wskazówek racjonalnego palenia pod kotłem, badaniu obmurza kotła i izolacji przewodów, oraz badaniu czy pary zwrotne są należycie wykorzystywane dla celów grzejnych.

Z zestawienia ścisłych badań wynika, że w gorzelniach przeważał system kotła płomienicowego (84%). Średnia powierzchnia ogrzewalna kotłów tego typu wynosiła: dla kotłów jednopłomienicowych $38 m^2$, dla kotłów dwupłomienicowych $53 m^2$. Średnie ciśnienie robocze wynosiło $5,9 atn$.

Na ogólną ilość 100 zbadanych kotłów w 11 wypadkach kocioł był zamały w stosunku do produkcji.

Jako paliwo w przeważającej ilości wypadków (92%) służył miał węglowy i grubsze gatunki węgla o średniej wartości opałowej $5977 Kal/kg$. Grubszymi gatunkami węgla palono w 13 wypadkach. W 6 gorzelniach palono drzewem o średniej wartości opałowej $3075 Kal/kg$, a w 2 wypadkach torfem o średniej wartości opałowej $3371 Kal/kg$. Biorąc pod uwagę jakość węgla, to węgla o niskiej wartości opałowej (poniżej $5000 Kal/kg$) było 9,6%, węgla o wysokiej wartości opałowej (powyżej $6000 Kal/kg$) — 57%, a w 33,4% palono węglem o wartości opałowej $5000 - 6000 Kal/kg$. Średnia odparowalność przy opalaniu węglem wynosiła $5,5 kg/kg$, a średnia sprawność wynosiła dla kotłów:

- a) płomienicowych . . . 55,2%
- b) buljerowych . . . 53,2%
- c) ogniorurkowych . . . 59,5%

Największą sprawność wykazały kotły ogniorurkowe, gdyż posiadały dość dużą powierzchnię ogrzewalną w stosunku do przerobu, to też nie były forsowane.

Ilość odparowanej wody z $1 m^2$ pow. ogrzewalnej wynosiła średnio:

- a) dla kotłów płomienicowych $15,7 kg/h$
- b) „ „ buljerowych . . 15,9 „
- c) „ „ ogniorurkowych 10,6 „

Badane gorzelnie pracowały przeważnie jednym zacierem. Czas trwania przerobu ulegał dużym wahaniom i tak, przy jednym zacierze na dobę wahał się od 3 do 8 godzin i 50 minut, czyli przekraczał normalny czas trwania przerobu trzech zacierów. Jasnym jest, że tego rodzaju prowadzenie gorzelni zwiększa nadmiernie rozchód paliwa.

Rozchód paliwa na jednostkę wyprodukowanego spirytusu zmienia się w zależności od wielkości odpędu i od ilości zacierów na dobę. Przy jednym zacierze i odpędzie na dobę 200 — 300 litrów alkoholu rozchód węgla na $1 hl$ wahał się od 144 do $425 kg$ o średniej wartości opałowej $5934 Kal/kg$. Te duże rozpiętości w rozchodzie paliwa na jednostkę wyprodukowanego alkoholu zależą: od sprawności kotła, od sprawności gorzelni jako całości i od umiejętności technicznego prowadzenia przerobu. Sprawność kotłów, jak to widać z wyżej przytoczonych danych, uznać należy za dostateczną, zatem duży rozchód paliwa tłumaczy się złą sprawnością gorzelni i nieumiejętnym technicznym prowadzeniem przerobu.

Przedewszystkiem dążyć należy do skrócenia czasu przerobu i do wykorzystania pary zwrotnej z maszyny i pomp, oraz dobrze izolować wszystkie przewody parowe. Para zwrotna z pomp nie była wykorzystana w 64%, a przewody parowe nieizolowane, lub wadliwie izolowane w 76%.

Ekspertyzy techniczne.

W roku sprawozdawczym wykonali inżynierowie Stowarzyszenia następujące ekspertyzy techniczne:

- 1. odbiory gwarancyjne kotłów . . . 7
- 2. badania odparowalności kotłów. . . 17
- 3. pomiary rozkładu temperatur w komorach paleniskowych kotłów wodnorurkowych 7
- 4. badanie spalania gazów w komorach paleniskowych kotłów wodnorurkowych 7
w tem całkowitych analiz gazów spalinowych 63
- 5. innych badań kotłów i rusztów . . . 3
- 6. badanie aparatu odpędowego w gorzelni 1
- 7. odbiory gwarancyjne turbozespołów 5

8. odbiory gwarancyjne maszyn parowych	2	4. odbiory gwarancyjne wózków elektrycznych	2
9. indikowanie 21 maszyn parowych, w tem cylindrów	27	5. odbiory gwarancyjne aparatów elektrycznych	4
10. badania uszkodzonych i naprawionych turbin i maszyn parowych	7	6. badanie sieci elektrycznej napowietrznej i kablowej	3
11. odbiory gwarancyjne silników Diesel'a	3	7. badania i pomiary generatorów, silników, transformatorów	16
12. badanie silników Diesel'a	4	8. pomiary mocy zespołów elektrycznych	11
13. badanie i przeliczenie rentowności gospodarki cieplnej w zakładzie przemysłowym	1	9. badanie urządzeń elektrycznych w kopalniach	2
14. badanie całkowitej gospodarki cieplnej w elektrowni	1	10. badanie urządzeń piorunochron.	3
15. projekty wstępne ogrzewania wodnego i parowego, garnków kondensacyjnych w zakładzie przemysłowym	2	11. projektowanie urządzeń elektrycznych w zakładach przemysłowych	10
16. badanie różnych instalacyj	6	12. wykonanie planów i schematów instalacji elektr., przepisów instrukcji ruchu	5
17. pomiary rozchodu pary i strat kondensacyjnych	7	13. obliczenie kosztów produkcji energii elektrycznej	2
18. sprawdzanie ofert	5	14. badanie przyczyn śmiertelnych wypadków wskutek porażenia prądem elektrycznym	2
19. odbiory gwarancyjne urządzeń do ulepszenia wody	2	15. sprawdzenie ofert i zestawienie warunków umowy na dostawę urządzeń elektrycznych	8
20. badanie urządzeń do zmiękczenia wody	1		
21. badania spraw wodnych i urządzenia natryskowego	3		
22. odbiory gwarancyjne chłodni kominowych	2		
23. odbiory gwarancyjne pomp odśrodkowych	5		
24. kalkulacja rentowności napędu zakładu przemysłowego	2		
25. badanie wartości opałowej gazu ziemnego	1		
26. oznaczenie korektury liczników gazowych	1		
27. pomiar ilości i analiza gazów fermentacyjnych	1		
28. badanie budowy pochodni acetylenowej	1		

W roku sprawozdawczym został w Stowarzyszeniu utworzony

Oddział Elektryczny

który wykonał następujące ekspertyzy:

1. odbiory gwarancyjne generatorów elektrycznych	2
2. badanie urządzeń elektrycznych	3
3. odbiory gwarancyjne żarówek	2

Szczegółowe opisy niektórych badań były opublikowane w *Technice Ciepłej*, organie Stowarzyszenia.

Komisja Kotłowa

przy Polskim Komitecie Normalizacyjnym.

W roku sprawozdawczym Komisja Kotłowa, której przewodniczącym jest dyrektor Stowarzyszenia i w której Stowarzyszenie pełni stale funkcje sekretariatu, przeprowadziła prace nad uzgodnieniem wszystkich sprzeciwów dotyczących nowych przepisów o budowie kotłów parowych, oraz o warunkach technicznych dla materiałów używanych do budowy kotłów parowych. Ostateczna redakcja obu projektów została przesłana Polskiemu Komitetowi Normalizacyjnemu, celem przedłożenia ich Ministerstwu Przemysłu i Handlu dla wydania w drodze rozporządzenia.

Opracowany przez Stowarzyszenie komentarz do przepisów o budowie kotłów parowych został również uzgodniony z zainteresowanymi i przyjęty przez Komisję Kotłową, a następnie przedłożony Ministerstwu Przemysłu i Handlu, celem ewentualnego wydania w formie okólnika dla władz przemysłowych.

Z trzech istniejących przy Komisji Kotłowej specjalnych Podkomisyj:

1) dla opracowania przepisów o budowie i używaniu aparatów pracujących pod ciśnieniem pary wodnej.

2) dla opracowania przepisów o wykonywaniu i używaniu naczyń dla przewozu gazów sprężonych, skroplonych i rozpuszczonych pod ciśnieniem,

3) dla opracowania przepisów o wytwarzaniu, przechowywaniu i używaniu acetylenu, oraz przechowywaniu karbidu,

Podkomisja wymieniona pod 3) prace swe już ukończyła i gotowy projekt przesłała Polskiemu Komitetowi Normalizacyjnemu, Podkomisja wymieniona pod 2) jest bliska ostatecznego wykończenia projektu, natomiast Podkomisja pierwsza nadal pracuje nad zebraniem materiałów i stworzeniem podstaw, które, wobec braku zagranicznych wzorów, wymagają zupełnie indywidualnego opracowania.

Na wniosek Komisji Kotlewej została utworzona przy Polskim Komitecie Normalizacyjnym samodzielna Komisja dla opracowania przepisów o spawaniu elektrycznym i acetylenowym. Komisja ta zajmie się między innymi opracowaniem przepisów spawania w budowie kotłów parowych.

Oddział dozoru dźwigów.

Ogólna ilość dźwigów zarejestrowanych w dniu 1 stycznia 1932 r. wynosiła 1221 w ciągu roku przybyło 66

zatem w dn. 31.XII. 1932 było pod dozorem dźwigów 1287

W ciągu roku dokonano sprawdzeń dźwigów:

a) nowozgłoszonych 68
b) w dorocznej kolejności 1207
c) powtórnych 904
razem 2179

Przy sprawdzaniu stwierdzono:

a) stan dźwigów zagrażający bezpieczeństwu życia w wypadkach 181
b) stan dźwigów wymagający naprawy 1247
c) stan dźwigów zadawalniający i zgodny z przepisami 751

Ogólny stan dźwigów nie jest zły, jednak duża ilość dźwigów, wymagających naprawy, świadczy o tem, że konserwacja dźwigów nie stoi na wysokości zadania, do czego przyczynia się poważnie konkurencja między konserwatorami. Ponieważ, jak z powyższych cyfr wynika, nie tylko dźwigi, lecz również konserwatorzy wymagają pewnej kontroli, Stowarzyszenie zamierza wprowadzić, zwłaszcza

dla dźwigów silniej używanych (banki, hotele, domy towarowe i t. p.), kontrolę niezapowiedzianą, która powinna znacznie uzdrowić stonki. Kontrola ta będzie wprowadzona bez dodatkowych opłat.

W roku sprawozdawczym zdarzył się na terenie miasta Warszawy jeden wypadek przy dźwigu budowlanym na Pl. Napoleona, przy budowie gmachu Tow. „Przezorność“. Robotnik wskutek uderzenia kabiny o dolny podest doznał silnego wstrząsu. Dźwig nie był pod dozorem Stowarzyszenia, gdyż budowlane nie podlegają dotąd przymusowi dozoru.

W roku sprawozdawczym nie było ani jednego wypadku przy dźwigach dozorowanych przez Stowarzyszenie.

Laboratorium wodne.

Przy Biurze Okręgowym we Lwowie wykonało w roku sprawozdawczym 51 analiz wody surowej do zasilania kotłów.

Oprócz wspomnianych badań wody surowej, wykonało laboratorium analizy:

1. wody zmiękczonej	13
2. wody z kotłów	33
3. kondensatu	15
4. oznaczeń wartości opałowej gazu	64
5. kamienia kotłowego	2
6. odczynników	1
7. gazów palnych	46
8. popiołu	<u>3</u>
	177
	<u>51</u>
razem analiz	228

Laboratorium, określając jakość wody do zasilania kotłów, podaje zawsze wskazówki w jaki sposób należy dotyczącą wodę przygotować i ulepszyć.

Laboratorium kalorymetryczne.

Przy Biurze Okręgowym w Dąbrowie Górniczej, w roku sprawozdawczym wykonało:

1. analiz elementarnych węgla . . .	23
2. analiz technicznych węgla . . .	71
3. analiz technicznych koksu . . .	1
4. oznaczeń wartości opałowej oleju gazowego	4
5. oznaczeń zawartości wilgoci . . .	85
6. oznaczeń zawartości popiołu . . .	72
7. oznaczeń części lotnych i koksu w węglu	21
8. oznaczeń zawartości części palnych w żużlu i popiele	30

9. oznaczeń ziarnistości pyłu węglowego	10
razem analiz i oznaczeń	317

Technika Ciepła.

Organ Stowarzyszenia, wychodziła nadal jako miesięcznik, do 1 lipca o nakładzie 3600 egzemplarzy, później ze względów koniecznej oszczędności zmniejszono nakład do 1500 egzemplarzy.

Dodatek p. t. *Kotłownia i Sala Maszyn*, zawierający artykuły popularnej treści i przeznaczony dla czytelników nie posiadających specjalnego wykształcenia technicznego, wobec braku materiału redakcyjnego, nie mógł być stale drukowany co drugi miesiąc.

Technika Ciepła jest nadal oficjalnym organem Polskiego Komitetu Normalizacyjnego dla spraw kotłowych.

Wybuchy kotłów.

W roku sprawozdawczym nie zaszedł żaden wypadek wybuchu kotła, pozostającego pod dozorem Stowarzyszenia.

Wypadków z aparatami pracującymi pod ciśnieniem było prawdopodobnie kilka, lecz do wiadomości Stowarzyszenia doszedł tylko jeden, a mianowicie w dniu 24 marca nastąpił wybuch naczynia do grzania wody w łaźni rytualnej w Radomsku. Szczęśliwemu zbiegowi okoliczności należy zawdzięczać, że wskutek wybuchu nie ucierpieli ludzie.

W tabelach IX, X i XI zestawiono wyniki badań gwarancyjnych kotłów parowych, turbin i silników Diesel'a.

Z pięciu kotłów, które poddane były badaniom wszystkie były wodnorurkowe, jeden systemu „Doebler“ a pozostałe „Babcock-Wilcox“ z podłużnym lub poprzecznym walczykiem. Wszystkie kotły miały ruszty płaskie, jeden ręczny — reszta mechaniczne. Ciśnienie robocze badanych kotłów wynosiło 13 do 36 *ata*, powierzchnia ogrzewalna 150 do 1090 *m*². Stosunek powierzchni przegrzewacza do powierzchni ogrzewalnej kotła wahał się od 24 do 50%, a stosunek pow. ekonomizera do pow. ogrz. kotła od 55 do 164%.

Prawie we wszystkich wypadkach do opalania był użyty miał węglowy o wartości opałowej około 5500 *Kal/kg*, to też średni stosunek pow. rusztu do pow. ogrz. kotła wynosił około 1:25. Na 1 *m*² rusztu spalano od 117 do 260 *kg* węgla na godzinę. Odparowanie z 1 *m*² powierzchni ogrzewalnej wynosiło od 22 do 63 *kg/h*.

Największą sprawnością całego zespołu kotłowego wynoszącą 85,8% osiągnięto przy

dużym kotle 1090 *m*² pow. ogrzew., wyposażonym w podgrzewacz powietrza, prawie taką samą jak przy kotle 625 *m*² pow. ogrz., dla którego sprawność wyniosła 85,6%, a który nie posiadał podgrzewacza powietrza, zato bardzo duży podgrzewacz wody (960 *m*²).

W kotle o pow. ogrz. 1090 *m*² był spalany grysik o stosunkowo wysokiej wartości opałowej ~ 6100 *Kal/kg*, a jednak ze względu na istniejący przy tym kotle podgrzewacz powietrza możnaby kocioł opalać węglem trudno zapalnym, może tańszym w końcowym efekcie od obecnie używanego.

Z uznaniem należy podnieść, że we wszystkich wypadkach gwarancje dotyczące sprawności kotłów zostały dotrzymane.

W tablicy X zestawiono wyniki badań odbiorczych 5-ciu turbin kondensacyjnych.

Największa z badanych turbin rozwijała moc 6800 *kW*, najmniejsza 2800 *kW*. Ciśnienie dolotowe pary leżało w granicach 14 do 31 *ata*, temperatura przegrzania od 300° do 400°C.

Gwarancje dotyczące zużycia pary dotrzymano w 3-ch wypadkach na 5 badanych, co, podobnie jak w latach ubiegłych, należy przypisać wpływowi konkurencji przy ofertach.

W tablicy XI zestawiono wyniki badań odbiorczych 3 silników Diesel'a.

Wszystkie badane silniki były bezsprężarkowe, czterosurowe, o mocy od 150 do 300 *KM_e*.

W jednym wypadku dostawca gwarantował zużycie paliwa z 5% tolerancją i gwarancje były dotrzymane, przw pozostałych tolerancja wynosiła 10%. Tak wysoka tolerancja, niezmiernie nieuzasadniona, powinna zniknąć z udzielanych gwarancji, a jeśli dotąd utrzymuje się nawet w oficjalnych drukach ofertowych i umowach o dostawie, jest to tylko dowodem, że odbiorcy nie orientują się w tych sprawach.

Zużycie paliwa było gwarantowane dla dwóch silników za wysoko, gdyż w silnikach bezsprężarkowych można łatwo osiągnąć niższe cyfry.

Sprawa położenia nad poziomem morza miejscowości, w której silnik ma stale pracować, nie zawsze była przez dostawców uwzględniana, co dopiero przy odbiorze gwarancyjnym stwierdzono (za niska kompresja, wysokie zużycie paliwa).

Kwestja jakości wody chłodzącej, od której w dużej mierze zależy praca silnika, nie jest jeszcze należyście doceniana w prowadzeniu ruchu i w projektach nowych instalacji silnikowych.

Badania doświadczalne.

W roku sprawozdawczym Stowarzyszenie przeprowadzało badania nad przebiegiem spalania w komorach ogniowych o rozmaitej wysokości, dla rusztu mechanicznego bez strefo-

T A B L I C A X.

ODBIORY GWARANCYJNE TURBIN PAROWYCH PRZEPROWADZONE W ROKU 1932.

Wymiary	Nr odbioru	1				2 ²⁾			3 ²⁾			4							5 ³⁾										
		Elektrownia kondensacyjna jednokadłub.				Elektrownia kondensacyjna jednokadłubowa			Elektrownia kondensacyjna jednokadłubowa			Elektrownia kondensacyjna jednokadłubowa							Elektrownia kondensacyjna jednokadłub.										
		40	60	80	100	50	75	100	50	75	100	50	75	94	100	100	100	100	6800	6800	6800	1400	100	2800	107	3000	—		
Miejsce ustawienia turbiny	—																												
Rodzaj turbiny	—																												
Rok budowy turbiny	—	1930				1930			1930			1930							1930										
Moc nominalna	kW	6000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	2800	2800	2800	2800	—		
Liczba obrotów	obr./min.	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	—	
Ciśnienie pary dolotowej	ata	14	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	—	
Temperatura pary dolotowej	°C	300	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	375	—	
Temperatura wody chłodzącej	°C	—	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	—	
Dla obciążenia nominalnego	% kW	40 2500	60 3750	80 5000	100 6000	50 1500	75 2250	100 3000	50 1500	75 2250	100 3000	50 3400	75 5100	94 6400	100 6800	100 6800	100 6800	100 6800	50 1400	100 2800	107 3000	—	—	—	—	—	—	—	
Gwarantowane:																													
próżnia	%	95,8	95,5	94,8	94,0	—	—	93,0	—	—	93,0	94,8	93,9	—	93,0	93,0	93,0	89,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
"	ata	0,042	0,045	0,052	0,06	—	—	0,07	—	—	0,07	0,052	0,061	—	0,07	0,07	0,07	0,11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
spadek adyabatyczny	Kal/kg	225,0	222,5	219,0	216,5	—	—	242,0	—	—	242,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
cos φ	—	1	1	1	1	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	—	0,8	—	—	—	0,8	0,8	0,8	—	—	—	—	—	—	—	
sprawność generatora	%	—	—	—	—	92,62	94,0	94,74	92,62	94,0	94,74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
zużycie pary na 1 kWh	kg/kWh	5,38	5,21	5,13	5,18	5,66	5,30	5,13	5,66	5,30	5,13	4,74	4,555	—	4,45	—	—	—	4,75	4,38	4,56	—	—	—	—	—	—	—	
zużycie pary na 1 kWh po uwzględnieniu tolerancji	kg/kWh	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4,787	4,601	—	4,495	—	—	—	4,89	4,51	4,70	—	—	—	—	—	—	—	
sprawność termodynamiczna odnośnie do sprzęgła	%	—	—	—	—	—	—	73,2	—	—	73,2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
sprawność termodynamiczna odnośnie do zacisków generatora	%	71,1	74,2	76,5	76,7	—	—	69,3	—	—	69,3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Data pomiaru		29. V.				28. VII.			30. VII.			14. X.				15. X.		14. X.		8. XI.									
Pomiary przy obciążeniu nominalnym	%	40	60	80	100	50	75	100	50	75	100	50	75	94	100	100	100	100	50	100	107	107	107	107	107	107	107	107	107
" " " "	kW	2500	3750	5000	6000	1500	2250	3000	1500	2250	3000	3400	5100	6400	6800	6800	6800	6800	1400	2800	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000
Czas trwania pomiaru	min.	40,22	40,53	40,10	43,03	42,283	41,633	40,467	46,583	43,25	41,45	69,63	64,17	37,85	72,4	38,1	38,1	35,27	52,834	28,389	33,7	27,935	—	—	—	—	—	—	—
Obciążenie na zaciskach generatora	kW	2299	3564	4805	5746	1555	2225	3001	1510	2261	3002	3373	5090	6478	6821	6811	6774	6805	1422,3	2796,7	3007,3	3000,45	—	—	—	—	—	—	—
Cos φ	—	1	1	1	1	0,843	0,843	0,848	0,839	0,843	0,78	0,80	0,83	0,84	0,85	0,835	0,835	0,84	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—
Sprawność generatora	%	—	—	—	—	92,9	94,05	94,74	92,65	94,1	94,74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Liczba obrotów	obr./min.	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000
Ciśnienie pary dolotowej przed zaworem głównym	ata	14,2	14,1	14,0	13,9	20,34	21,47	21,48	21,37	20,73	21,1	31,41	31,54	31,0	31,35	31,22	36,22	31,75	22,45	20,93	22,95	22,44	—	—	—	—	—	—	—
Ciśnienie pary przed dyszami	ata	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9,9	18,91	20,08	20,16	—	—	—	—	—	—	—
Temperatura pary dolotowej przed zaworem głównym	°C	301,4	300,7	296,0	315,8	370,4	380,5	384,3	365,4	375,7	375,0	400,55	401,04	399,2	401,12	423,71	424,5	396,02	369,5	369,6	381,8	424,5	—	—	—	—	—	—	—
Próżnia u wylotu z króćca turbiny	ata	9,0335	0,0473	0,0566	0,0594	0,061	0,058	0,071	0,045	0,051	0,058	0,051	0,0646	0,0838	0,0852	0,0654	0,0642	0,1076	0,042	0,075	0,0775	0,081	—	—	—	—	—	—	—
" " " "	%	96,15	95,27	94,34	94,06	93,9	94,2	92,9	95,5	94,9	94,2	94,9	93,54	91,62	91,48	93,46	93,58	89,24	95,8	92,5	92,25	91,9	—	—	—	—	—	—	—
Temperatura wody chłodzącej u wlotu	°C	—	—	—	—	23,0	23,67	25,37	19,0	19,4	21,2	23,9	24,78	27,01	25,3	22,3	21,8	25,6	17,9	23,56	22,5	24,4	—	—	—	—	—	—	
" " " " u wylotu	°C	—	—	—	—	28,0	30,2	32,6	23,5	25,1	28,2	29,74	33,03	37,3	37,3	32,14	31,8	36,95	23,8	33,96	33,5	35,3	—	—	—	—	—	—	
Ilość kondensatu na godzinę po uwzględnieniu temperatury kondensatu	kg/h	13686	20336	27337	31887	8519,33	11520,6	14804,6	7693,4	11101,4	14462,2	16270	23482	29843	31183	29662	29675	32082	7148	13270	13953	13503	—	—	—	—	—	—	—
Ilość kondensatu na 1 kWh	kg/kWh	5,388	5,286	5,351	5,246	5,479	5,178	4,933	5,095	4,910	4,817	4,824	4,613	4,605	4,572	4,354	4,38	4,707	5,028	4,75	4,649	4,504	—	—	—	—	—	—	—
Ilość kondensatu na 1 kWh po odjęciu pracy pomp kondensacyjnych	kg/kWh	—	—	—	—	5,254	5,021	4,817	4,863	4,755	4,701	—	—	—	—	—	—	—	4,915	4,671	4,569	4,431	—	—	—	—	—	—	—
Poprawka w zależności od temper. pary dolot.	—	0,9988	0,999	1,007	0,978	1,006	0,996	0,993	1,012	0,999	1,000	—	—	—	—	—	—	—	1,011	1,010	0,9985	—	—	—	—	—	—	—	—
" " " " od ciśnienia pary dolot.	—	0,9986	0,999	1,000	1,001	1,021	1,000	1,000	1,000	1,002	1,000	—	—	—	—	—	—	—	1,0015	1,002	1,0018	—	—	—	—	—	—	—	—
" " " " od temperatury wody chłodzącej	—	0,990 ¹⁾	1,000	1,005	0,998	0,992	0,9945	1,0025	0,984	0,9845	0,987	—	—	—	—	—	—	—	1,0325	1,0714	1,0458	—	—	—	—	—	—	—	—
Sumaryczna poprawka	—	0,9874	0,998	1,012	0,977	0,999	0,9905	0,9955	0,9958	0,9855	0,987	1,0012	0,984	0,985	0,985	1,036	1,030	—	1,032	1,071	1,046	—	—	—	—	—	—	—	—
Spadek adyabatyczny w warunkach pomiaru	Kal./kg	230	223	217	219,5	243,8	250,5	244,0	251,0	250,0	246,5	268,5	261,0	253,0	254,0	268,0	273,5	248,0	255	237	243,5	252,5	—	—	—	—	—	—	—
Rzeczywiste zużycie pary przeliczone na warunki gwarantowane	kg/kWh	5,457	5,297	5,287	5,369	5,359	5,069	4,838	4,885	4,825	4,763	4,83	4,597	4,537	4,502	4,509	4,511	—	4,902	4,691	4,769	—	—	—	—	—	—	—	—
Sprawność termodynam. odnośnie do sprzęgła	%	—	—	—	—	69,3	70,6	75,5	72,6	74,5	76,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Sprawność termod. odnośnie do zacisków gener.	%	69,4	72,9	74,1	74,7	64,4	66,4	71,5	67,3	70,1	72,4	66,4	71,4	73,8	74,0	73,7	71,8	73,											

T A B L I C A XI.

ODBIORY GWARANCYJNE SILNIKÓW DIESEL'A PRZEPROWADZONE W ROKU 1932.

	№ od- bioru Wy- miary	1							2							3						
		Elektrownia miejska							Elektrownia miejska							Elektrownia wojskowa						
Miejsce ustawienia silnika	—	Elektrownia miejska							Elektrownia miejska							Elektrownia wojskowa						
Rok budowy silnika	—	1930							1931							1932						
Moc normalna	KMe	240							150							300						
Opis silnika	—	Stojący, bezsprężarkowy, 4-ro taktowy, syst. Körtinga, bezpośrednio sprzężony z generatorem prądu stałego.							Stojący, bezsprężarkowy, 4-ro taktowy, bezpośrednio sprzężony z generatorem prądu trójfazowego.							Stojący, bezsprężarkowy, 4-ro taktowy, bezpośrednio sprzężony z generatorem prądu trójfazowego.						
Liczba cylindrów	—	4							3							4						
Średnica cylindrów	mm	325							285							345						
Skok tłoka	mm	420							420							440						
Normalna liczba obrotów	obr/min	300							300							300						
Gwarancje	—	Moc normalna 240 KMe, max 264 KMe gwarantowane dla stanu barom. 760 mm sł. rtęci i temperatury pow. 15°C. Zużycie oleju gazowego o wart. opałowej 10000 Kal/kg wyniesie dla obc. 120 KMe—200 g/KMeh, dla 180 KMe—185 g/KMeh, dla 240 KMe—180 g/KMeh. Tolerancja 10%.							Moc normalna przy 300 obr/min wyniesie 150 KMe, max 165 KMe. Zużycie oleju gazowego o wart. opał. 10000 Kal/kg wyniesie dla obc. 150 KMe—165 g/KMeh. Tolerancja 10%.							Moc normalna przy 300 obr/min wyniesie 300 KMe. Zużycie smaru 1,5 kg/h. Zużycie oleju gazowego o wart. opał. 10000 Kal/kg wyniesie dla obc. 75 KMe—280 g/KMeh, dla 150 KMe—210 g/KMeh, dla 225 KMe—190 g/KMeh i dla 300 KMe—180 g/KMeh. Tolerancja 5%.						
Data pomiaru	—	27.V.							22.VI.							5.XII.						
Pomiary przy obciążeniu nominalnem	—	0	1/4	2/4	3/4	4/4	11/10	0	1/4	2/4	3/4	4/4	4/4	11/10	0	1/4	2/4	3/4	4/4	4/4	11/10	
Pomiary przy obciążeniu nominalnem	KMe	0	60	120	180	240	264	0	37,5	75	112,5	150	150	165	0	75	150	225	300	300	330	
Czas trwania pomiaru	min	37,3	29,66	35,8	37,85	69,07	33,3	15,87	34,11	32,13	29,6	29,83	21,1	28,51	31,3	32,4	30,11	28,17	26,0	63,87	25,37	
Obciążenie generatora	kW	0	35,36	77,47	113,98	148,98	170,25	0	25,61	50,49	75,57	102,94	103,18	111,39	—	48,3	98,64	150,4	203,8	203,4	225,4	
Sprawność generatora	%	—	0,81	0,875	0,9	0,905	0,9	—	82,2	88,63	90,36	91,7	91,73	92,06	—	79,3	87,5	90,98	92,66	92,61	93,05	
Obciążenie motoru	KMe	0	59,4	120,4	172,2	223,9	257,3	0	42,4	77,4	113,8	152,5	152,9	164,6	0	82,8	153,3	225,0	299,0	298,6	329,4	
Zużycie paliwa w czasie pomiaru	kg	7,5	9	15	21	49	28	1,5	6	8	10	14	10	16	6	10	14	18	22	54	24	
Zużycie paliwa na godzinę	kg/h	12,060	18,205	25,139	33,318	42,565	50,45	5,673	10,551	14,936	20,27	28,155	28,432	33,663	11,502	18,519	27,892	38,343	50,761	50,733	56,767	
Zużycie paliwa na 1 KMeh	g/KMeh	—	306,5	208,8	193,5	190,1	196,0	—	248,85	192,97	178,11	185,15	185,95	204,51	—	223,7	181,9	170,4	169,8	169,9	172,3	
Temperatura wody chłodzącej u wlotu	°C	—	—	9 ¹⁾	9	—	—	17	17	17	17	17	17	17	—	6	6	6	6	6	6	
Temperatura wody chłodzącej u wylotu	°C	—	—	59,5	53	—	—	44	44	44	45,2	45,8	39,3	46,6	—	66	62	57	60	63	58	
Liczba obrotów	obr/min	—	—	—	—	—	—	300	300	302	301	300	300	301	299	302	301	301	302	302	302	
Moc indikowana silnika	KMi	71,53	120,64	189,80	258,80	310,7	346,7	39,2	81,4	109,0	143,0	185,5	—	199	60,4	155,2	220,8	284,4	352,0	352,4	388	
Sprawność mechaniczna	%	—	49,2	63,4	66,6	71,8	74,2	—	52,2	71,0	79,7	83,2	—	82,8	—	53,4	69,5	79,2	85	84,7	85	
		Bilans cieplny:																				
		Ilość ciepła użytecznego w %																				
		36,55																				
		Straty mechaniczne																				
		6,60																				
		„ w ciepłe spalin																				
		23,50																				
		„ w wodzie chłodzącej																				
		36,25																				
		r a z e m %																				
		102,90																				

¹⁾ Woda chłodząca nie mogła być mierzona przez cały czas pomiarów ze względu na miejscowe warunki, otrzymane cyfry mają charakter informacyjny

wej regulacji. Do pomiaru temperatury w czasie tych badań użyto pyrometru aspiracyjnego, który został zbudowany przez Stowarzyszenie, na podstawie skąpych wskazań, zawartych w literaturze obcokrajowej, z części składowych w przeważnej ilości sprowadzonych z zagranicy.

Badania te, które zostaną ukończone w roku 1933, wykazały trudności związane z pomiarem temperatury, oraz błędy, jakie popełnia się, mierząc zwykłymi termometrami oporowymi, termoelementami, lub pyrometrami optycznymi. W wielu wypadkach błędy w odczytanej temperaturze wynoszą kilkaset stopni, co uniemożliwia ocenę przebiegów spalania w poszczególnych częściach komory.

W roku przyszłym będą badania kontynuowane na komorach z mechanicznymi rusztami o strefowej regulacji dopływu powietrza a następnie w komorach dla opalania pyłem węglowym.

Związek Stowarzyszeń Dozoru Kotłów w Polsce.

Został w roku sprawozdawczym akonstytuowany i wymaga tylko zarejestrowania przez władze państwowe, zatem urzędową działalność rozpocznie w roku 1933, chociaż faktycznie wiele spraw związanych z dozorem kotłów było już uzgadnianych w roku bieżącym w drodze wzajemnego porozumienia przyszłych władz Związku. Utworzenie Związku przyczyni się niewątpliwie do usprawnienia i ujednostajnienia dozoru kotłów w całej Polsce.

Inż. Kazimierz Bizański.

Protokół Komisji Rewizyjnej¹⁾.

Wybrani na Walnym Zgromadzeniu Delegatów Członków Stowarzyszenia Dozoru Kotłów w Warszawie w dn. 30 czerwca 1932 roku członkowie Komisji Rewizyjnej w liczbie trzech niżej podpisanych: *Władysław Froelich*, *Maksymilian Lisowski* i *Henryk Martens*, sprawdzili w dniu 4 maja 1933 roku o godzinie 11-ej rano przedstawione przez Biuro Zarządu Stowarzyszenia Dozoru Kotłów w Warszawie rachunki, dowody kasowe i odośno aneksy za 1932 rok.

Rachunek Strat i Zysków za 1932 rok wykazuje:

1) wydatki	zł. 1.344.216,26
2) wpływy	„ 1.343.105,07

przewyżka wydatków zł. 1.111,19

została odpisana od kapitału zapasowego.

Bilans Stowarzyszenia Dozoru Kotłów w Warszawie za rok 1932 zamyka się sumą zł. 396.396,50.

Komisja Rewizyjna stwierdza, że pozycje preliminarza na rok 1932, jak np. *Technika Ciepła*, „*Kursy dla palaczy*“, zostały przekroczone bardzo nieznacznie, natomiast inne były, dzięki poważnym oszczędnościom, znacznie mniejsze od preliminowanych tak, że ogólna suma wydatków jest mniejsza o około zł. 275.000 od preliminowanej.

Rachunkowość, książki, kwitariusze i dowody znaleziono zgodne i w porządku, wobec czego Komisja Rewizyjna wnosi:

aby Walne Zgromadzenie przedstawiony Rachunek Strat i Zysków oraz Bilans za rok 1932 zatwierdziło i pokwitowało Zarząd z powierzonych mu czynności.

Komisja Rewizyjna:

(—) *W. Froelich.*

(—) *M. Lisowski.*

(—) *H. Martens.*

Warszawa, dn. 4 maja 1933 r.

Taryfa opłat w 1932 roku.

Opłaty za kotły członkowskie i za kotły zlecone, należące do instytucji państwowych:

za kocioł do 2 m ²	pow. ogrz. rocznie	Zł. 50.—
„ „ od 2 „ do 20 m ²	„ „ „ „	80.—
„ „ „ 20 „ „ 50 „	„ „ „ „	105.—
„ „ „ 50 „ „ 100 „	„ „ „ „	130.—
„ „ „ 100 „ „ 200 „	„ „ „ „	180.—
ponad każde 200 m ² za każde następne 100 m ² dolicza się po Zł. 60.—, przyczem część 100 m ² przyjmuje się za całe.		

Za zlecony dozór kotłów, użytkowanych przez osoby prywatne, pobiera się opłatę o 30% wyższą od powyższej taryfy członkowskiej.

Prócz tego Stowarzyszenie pobiera po Zł. 20.— tytułem wpisowego za każdy kocioł zgłoszony po 1 stycznia 1928 r.

Taryfa opłat na 1933 rok,

w myśl uchwały Walnego Zgromadzenia Delegatów Członków Stowarzyszenia w dniu 30.VI.1932 r. obowiązuje w wysokości roku 1932.

¹⁾ Por. tabele str. 96 i 97.

W Y K A Z S T R A T Y i Z Y S K Ó W za czas od 1.I. do 31.XII. 1932 r.

S T R A T Y:		Z Y S K I:	
Zł.	gr.	Zł.	gr.
Pensje:			
Wynagrodzenie Władz. Słow. D. K.	51827 75		
Pensje personele	8692839 25		
Opłaty szkolne	20083 25	934750	25
Świadczenia:			
Kasa Chorych	25703 52		
Kasa Przewozności	51030 —		
Zakład Ubez. Prac. Umysłowych	25769 64		
Ubezpiecz. personele technicznego	9523 —		
Główny Zarząd Funduszu Bezrobocia	453 20	112479	36
Koszty ogólne:			
Komorne, opał i światło	33685 09		
Materiały pisemne	10782 84		
Konserwacja lokali i ruchomości	8274 73		
Wydatki administracyjne	9146 82		
Porto zwykłe	32758 93		
Translokacje biur i inżynierów	2872 15		
Pr numerata czasopism	2743 —		
Podatki i opłaty stemplowe	2469 37		
Rozjazdy inżynierów i koszty utrzym. Badania doświadczalne		102733	41
Ekspertyzy techniczne		115818	35
" handlowe	—	6864	35
Porto ekspertyzowe	356 28		
Zaległe ekspertyzy techniczne	—		
" handlowe	—		
Laboratorium wodne	9910 58		
" węglowe	10164 43		
Rysunki	4944 30	25375	59
Instytut Termiczny		6391	46
Kursy dla pałaczy:			
Wycatki	17714,67		
Wpływy	13417,—		
Wyjazdy inżynierów zagranicę		4294	67
Technika Ciepła		25801	81
Ruchomości:			
Druki i przepisy kółkowe		915	60
Administracja domu w Dąbrowie Górniczej			
Amortyzacja:			
1/2 kamien. w Dąbrowie G. 2% od Zł. 28088,40	561 77		
Instrum. techniczne	1387 —		
Inwent. biurowy	5714 34		
Biblioteka	432 30	8095	41
Rachunek Strat i Zysków:			
Kradzież w B. Okr. we Lwowie		396	—
		1344216	26
Z Y S K I:			
Opłaty ezlonk, odbiory techn. i tabliczki			
Ekspertyzy handlowe:			
Wpływy	16661,55		
Wydatki	6006,48		
		10650	07
Ekspertyzy techniczne:			
Wpływy	47718,38		
Wydatki	39652,77		
		8065	61
Zaległe ekspertyzy techn.			
" handl.	15626 —		
		1971	18
Specjalne wyjazdy inżynierów			
Procenty:			
Za zwłokę	4924 41		
Od lokali	1551 20		
		20475	61
Wpisowe od nowozgłoszonych kotłów			
Oddział dźwigów			
		8276	30
		87971	33
Wydawnictwa Słow. Dozoru Kotłów:			
Książki i broszury	1352 15		
Druki i przepisy	178 27		
Książki rewizyjne	2471 26		
Zaległości kółkowe	73710 36		
" dźwigowe	14471 11		
		88181	47
Przewyżka wydatków (straty)			
		1343105	07
		1111	19
		1344216	26

Prezes Rady Nadzorczej: (—) H. Steinhagen.   Prezes Zarządu: (—) W. Chrzanowski.   Dyrektor: (—) K. Bizanski.   Kierownik biura: (—) T. Makowski.   Komisja Rewizyjna: (—) W. Froelich, (—) M. Lisowski, (—) F. Marlers.   Główny księgowy: (—) St. Gąsowski.

B I L A N S na dzień 31 grudnia 1932 r.

STAN CZYNNY:		Zł.	gr.	Zł.	gr.	STAN BIERNY:		Zł.	gr.
Gotówka:						Kapitał zapasowy na dz. 1. I. 1932 r. wynosił w roku sprawozdawczym odpisano		39485	86
	Kasa biura Centrali	6935	08					1111	19
	" " Okr. Białoostockiego	3224	74						
	" " " Dąbrowskiego	2314	47						
	" " " Krakowskiego	940	18						
	" " " Lwowskiego	4848	39						
	" " " Łódzkiego	4164	39						
	" " " Warszawskiego	7502	95	29930	20				
Lokaty:						Kapitał amortyzacyjny:			
	Bank Handlowy w Warszawie r/k czekowy	829				Amortyzacja kamienicy przy ul. Pięknej Nr. 32 na 31/XII. 1932 r.	27519	04	
	Bank Zw. Sp. Zarobkowych r/k terminowy	2605	50			Amortyzacja 1/2 domu w Dąbrowie Górniczej na dzień 31/XII 1932 r.			
	" " " r/k czekowy	257				Amortyzacja instrum. technicznych na dzień 31/XII 1932 r.			
	Polski Bank Komunalny w W-wie r/k terminowy	340				Amortyzacja inwentarza biurowego na dzień 31/XII 1932 r.	38616	40	
	K. K. O. m. Warszawy r/k terminowy	1939	09			Amortyzacja bibliot. na 31/XII.1932 "	25276	98	
	P. K. O. r/k oszczędnościowy, "Kotły"	1995	25			T-wo kredytowe m. Warszawy	154417	11	
	" " r/k oszczędnościowy, "Dźwigi"	2439	79			Fundusz prezornościowy	28329	53	
	" " Nr. 59 r/k czekowy "Kotły"	3304	68			Fundusz zastępczy Kasy Chorych:	6818	01	
	Nr. 14224 r/k czekowy "T. C."	261	38			Własny fundusz bezrobocia	3387	48	
	5% Obligacje Poż. Państw.	2640		16612	69	Wydana pożyczka z wł. fund. bezrob.			
Depozyty w K. K. O. m. W-wy:						Oddzielny fundusz translokacji inżynier.			
	Fundusz zastępczy Kasy Chor.	28329	53			Fund. dezoru wzmocn. w okr. Łódzkim	38485	02	
	Oddzielny fundusz translokacji inżynierów	3337	48			" kamienicy — Piękna 32	18160	61	
	Własny Fundusz Bezrobocia	5318	01			" na wyjazdy zagranicę	1074	59	
	Pożyczka wydana z wł. fund. bezrobocia	1500				" na badania doświadczalne	10800		
Dłużnicy:						Podatek dochodowy	12037	78	
	Kaucje			100		Sumy przechodnie:	9786	97	
Nieruchomości:						Nadpłaty do rozrachunku w 1933 r.	5356	95	
	Place na Saskiej Kępie	12502	50			Należności za 1932 r. do uregulowania w r. 1933	16490	38	
	1/2 kamienicy w Dąbrowie Górniczej	28088	48						
	Kamienica w Warszawie	179694	09	220285	07				
Ruchomości:									
	Instrumenty techniczne	4205	34						
	Inwentarz binrowy	57140	19						
	Biblioteka	2161	72	63507	25				
Remanenty:									
	Książki rewizyjne	1476							
	Druki i przepisy	1626	40						
	Technika Ciepła (papier)	1296	76	4399	16				
Sumy przechodnie:									
	Wierzytelności za 1932 r.			28077	11				
				396396	50				

Gotówka: Kierownik biura: (—) T. Makowski. Komisja Rewizyjna: (—) W. Froelich. (—) M. Lisowski. (—) H. Martens. Główny księgowy: (—) St. Gąsowski.

Przes Rady Nadzorczej: (—) H. Steinhausen. **Przes Zarządu:** (—) W. Chrzanowski. **Dyrektor:** (—) K. Bizański.

STOWARZYSZENIE DOZORU KOTŁÓW W WARSZAWIE.

Rada Nadzorcza.

1. Steinhagen Henryk, — prezes
2. Kowerski Jan Eustachy—wiceprezes.
3. Biederman Brunon członek
4. Bielski Zygmunt —
5. Chromiński Edmund —
6. Dąbrowski Ignacy —
7. Hempel Joachim —
8. Grohman Leon —
9. Jaguczański Paweł —
10. Łempicki Jerzy —
11. Machnicki Roman —
12. Michelis Bronisław —
13. Pannenko Ludwik —
14. Papara Kazimierz —
15. Podleski Leon Edward —
16. Plater hr. Witold —
17. Rauch Zdzisław —
18. Sągajło hr. Witold —
19. Wierzbicki Andrzej —

Z a r z ą d.

1. Chrzanowski Wiesław—prezes, tel. 832-82
2. Łempicki Jerzy —wiceprezes
3. Bielski Zygmunt —członek
4. Chromiński Edmund — „
5. Kowerski Jan Eustachy— „
6. Michelis Bronisław — „
7. Quissek Juljusz — „
8. Raźniewski Stanisław — „
9. Woszczyński Wacław — „

Członkowie honorowi.

Wierzbicki Andrzej—inżynier, dyrektor naczelny
Centralnego Związku Pol-
skiego Przemysłu.

D y r e k c j a.

- Bizański Kazimierz — dyrektor, tel. 8-95-03
Schramme Wacław — wicedyrektor
Wiciejewski Antoni — inżynier-asystent
Makowski Tadeusz — kierownik biura,
tel. 832-82.

I. Biuro Okręgu Warszawskiego.

Warszawa, ul. Piusa XI 32, telefon 8-25-04.

- Schramme Wacław — inżynier okręgowy
Wierzbicki Władysław — starszy inż. rejonowy
Borkowski Kazimierz — inżynier rejonowy

- Brokowski Roman — inżynier rejonowy
Jasionowski Bolesław — „ „
Jeleński Jan — „ „
Rutkowski Jan — „ „
Wróblewski Teodor — „ „
Żywocki Wacław — „ „
Humięcki Bolesław — inżynier - instruktor
opałowy dla wszyst-
kich okręgów.

Biuro Rejonowe w Lublinie.

Lublin, ul. Szopena 18, tel. 1-21.

- Kozłowski Antoni — inżynier rejonowy
Feldt Wacław — „ „
Frankowski Antoni — „ „

II. Biuro Okręgu Białostockiego.

Białystok, ul. Ś-to Jańska 21, tel. 1-29.

- Dauter Mieczysław — inżynier okręgowy
Borowiec Stanisław — „ rejonowy
Rodziewicz Adam — „ „

Biuro Rejonowe w Wilnie.

Wilno, ul. Miła 14, Zwierzyniec, tel. 8,97.

- Lebecki Józef — inżynier rejonowy
Szostakowski Henryk — „ „

III. Biuro Okręgu Dąbrowskiego.

Dąbrowa Górnicza, ul. Sienkiewicza 7, tel. 1-01.

- Gęca Piotr — inżynier okręgowy
Jakowicki Tadeusz — starszy inż. rejonowy,
kierownik Laborator-
jum dla badania węgla

- Kowalski Czesław — inżynier rejonowy
Krakowiak Henryk — „ „
Madej Rudolf — „ „
Rafałowicz Wacław — „ „

Biuro Rejonowe w Kielcach.

Kielce, ul. Staszica 4, tel. 349.

- Kłębowski Zenobjusz — inżynier rejonowy

IV. Biuro Okręgu Krakowskiego.

Kraków, ul. Karmelicka 45, tel. 133-55.

- Chudzikiewicz Józef — inżynier okręgowy
Gawron Karol — „ rejonowy
Pietkiewicz Michał — „ „
Wolski Bogumił — „ „

Biuro Rejonowe w Bielsku (Śl. Ciesz.).

Bielsko, ul. św. Anny 8, tel. 26-68.

Barta August — starszy inż. rejonowy
Rokitowski Władysław — inżynier rejonowy.**V. Biuro Okręgu Lwowskiego.**

Lwów, ul. św. Teresy 10, tel. 19-31.

Wójcicki Jan	— inżynier okręgowy
Górecki Henryk	— inżynier rejonowy.
Hauser Rudolf	— " "
Kozak Władysław	— " "
Kozdęba Jan	— " "
Kryda Otton	— " "
Rosner Witold	— inżynier rejonowy, kierownik Laboratorium dla badania wody.
Terlikowski Marjan	— " "
Zółciński Antoni	— " "

Biuro Rejonowe w Borystawiu.

Borysław, ul. 11-go Listopada Nr. 1, tel. 1 32.

Szwabowicz Mieczysław — inżynier rejonowy.

VI. Biuro Okręgu Łódzkiego.

Łódź, ul. Piotrkowska 199, tel. 20-848.

Biedrzycki Roman	— inżynier okręgowy
Borejko Kazimierz	— " rejonowy
Korasiewicz Jan	— " "
Mandybur Edward	— " "
Pac Władysław	— " "
Szenic Tadeusz	— " "

Wydział Kontroli Dźwigów.

m. st. Warszawy.

Warszawa, ul. Piusa XI 32, tel. 8-81-47.

Król Stanisław	— inżynier, kierownik Wydziału Dźwigów
Michelis Bronisław	— inżynier-elektryk
Węławski Kazimierz	— inżynier-elektryk

Redakcja i Administracja

miesięcznika „Technika Ciepła“.

Warszawa, ul. Piusa XI 32, tel. 8-81-47.

Komarnicki Jan — inżynier, redaktor.

Inż. KAZIMIERZ SZAWŁOWSKI.

CIEPŁO W SILNIKACH DIESEL'A WEDŁUG OBLICZEŃ I WYKRESÓW ENTROPIJNYCH (TS).

Por. *Technika Ciepła* str. 61, 1932 r.).**Wykresy (TS).**

Przyrost ciepła jako funkcja (TS) określamy wzorem ogólnym:

$$dQ = T \cdot dS$$

Po podstawieniu wartości ciepła według pierwszej zasady wyrazimy przyrost entropii na mol gazu:

$$dS = mc_v \frac{dT}{T} + Am \frac{pdv}{T}$$

Po przekształceniu tego wzoru równaniem gazów oraz wstawieniu wartości dla ciepła właściwego:

$$mc_p - mc_v = 1,985$$

otrzymujemy dwa zasadnicze równania przyrostu entropii na mol gazu, dla stałej objętości wzgl. dla stałego ciśnienia:

$$dS = mc_v \frac{dT}{T} + AmR \frac{dv}{v} \dots v = Cst$$

$$dS = mc_p \frac{dT}{T} - AmR \frac{dp}{p} \dots p = Cst$$

Według prof. Stodoli ciepło właściwe spalin możemy w przybliżeniu określić jako funkcję temperatury w kaloryjach na mol/0°C:

$$mc_v = 4,67 + b \cdot T$$

$$mc_p = 6,655 + b \cdot T$$

przyczem „b“ zależy od rodzaju gazów w spalinach i oblicza się z ilości moli poszczególnych składników.

Dla składników spalin możemy przyjąć w przybliżeniu:

$$\begin{aligned}
 b &= 0,0044 \dots \text{ dla } CO_2 \\
 &= 0,0029 \dots \text{ „ } H_2O \\
 &= 0,001 \dots \text{ dla gazów dwu-atomowych i powietrza.}
 \end{aligned}$$

ściwego i po scałkowaniu równań oraz zamianie naturalnych logarytmów zwykłymi otrzymamy:

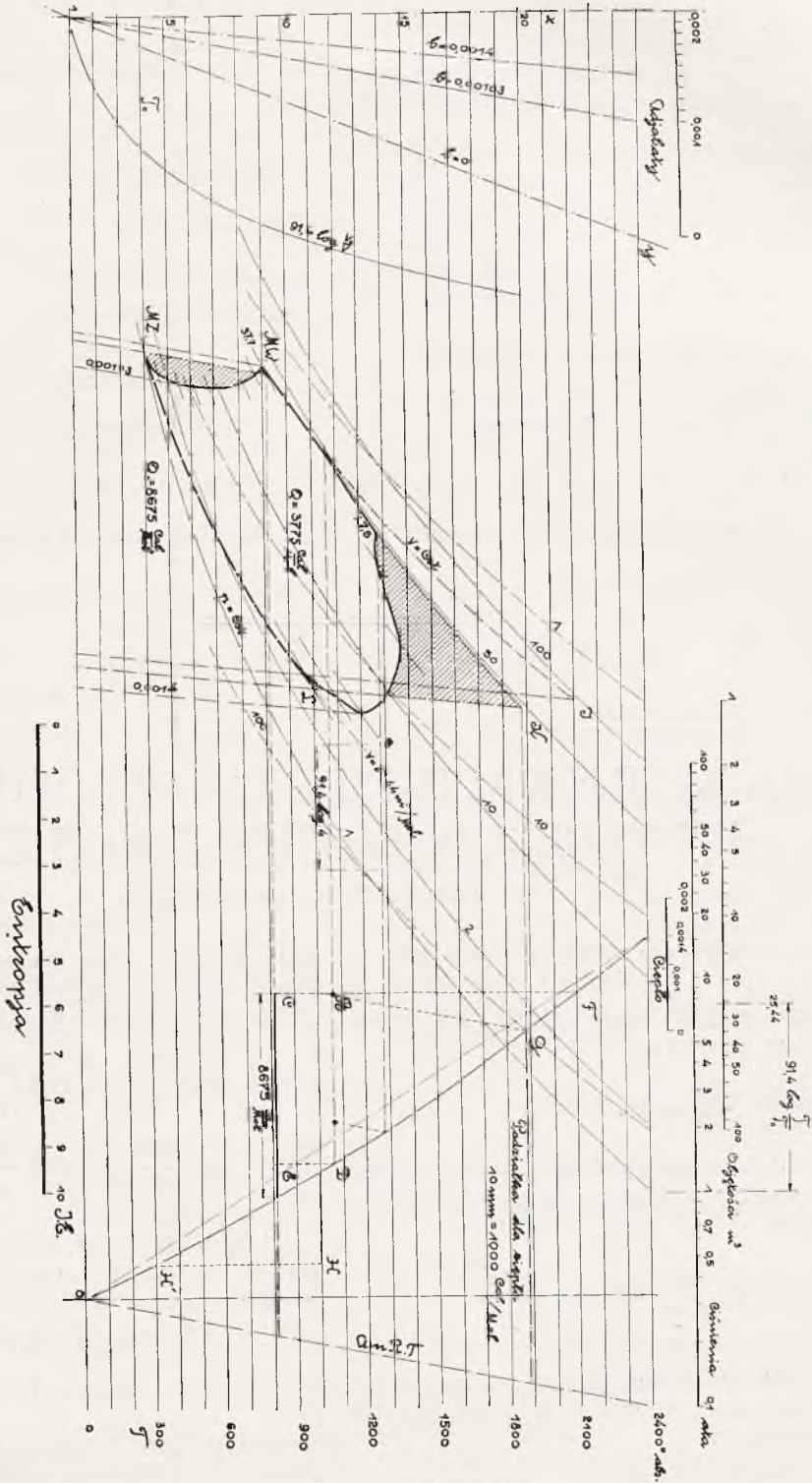
$$\begin{aligned}
 S_1 - S_2 &= 10,755 \log \frac{T_1}{T_2} + b (T_1 - T_2) + \\
 &+ 4,57 \log \frac{v_1}{v_2}
 \end{aligned}$$

Po wstawieniu wartości dla ciepła wła-

U waga: W wykresie oznaczenia K^1, J^1, K, J , na logarytmikach odnośną się do zmiany ciepła Q_c o wartość ΔQ_c . Przez wprowadzenie tej zmiany ciepła wykazano wpływ jej na wykres teoretyczny oraz stratę Q_s .

Wykres ciepła (T, S) bezsprężarkowego silnika Diesela

Rys. 1

$$S_1 - S_2 = 15\,326 \log \frac{T_1}{T_2} + b (T_1 - T_2) - 4,57 \log \frac{p_1}{p_2}$$

a dla przyjętej podziałki 1 $S = 20 \text{ mm}$:

$$S_1 - S_2 = 215,1 \cdot \log \frac{T_1}{T_2} + 20 b (T_1 - T_2) + 91,4 \log \frac{v_1}{v_2}$$

$$S_1 - S_2 = 306,52 \cdot \log \frac{T_1}{T_2} + 20 \cdot b (T_1 - T_2) - 91,4 \log \frac{p_1}{p_2}$$

Według Stodoli, funkcję $S = f(T)$ możemy rysunkowo (rys. 1) przedstawić w skośnych współrzędnych, w ten sposób, iż poszczególne wartości trzech wyrazów kreśliśmy osobno; czyli oś rzędnych będzie odpowiadała wartości $b = O$.

Logarytmiki ($p = Cst$, $v = Cst$) obliczamy dla poszczególnych temperatur i przesuwamy je w wykresie stosownie do trzeciego wyrazu:

$$+ 91,4 \log \frac{v_1}{v_2} \text{ wzgl. } - 91,4 \log \frac{p_1}{p_2}$$

przyczem $\frac{v_1}{v_2}$ wzgl. $\frac{p_1}{p_2}$ należy rozumieć jako wielokrotności objętości wzgl. ciśnień.

Otrzymujemy w ten sposób pęk logarytmik względem siebie równolegle przesuniętych; kierunek przesunięć zależy od znaku trzeciego wyrazu. Punktem wyjściowym dla kreślenia siatki logarytmicznej jest objętość mola, która zależy od temperatury i prędkości medjum w cylindrze.

W tabeli nr. 1 a, b¹⁾ podane są wartości dla logarytmik w zależności od temperatur (0 — 2400°C abs) oraz przesunięcia.

Z analizy spalin wydechowych znamy krańcowe wartości składu suchych spalin i wobec tego możemy obliczyć „b” dla ciepła właściwego:

$$b = \frac{b_1 n_1 + b_2 n_2 + b_3 n_3}{n_1 + n_2 + n_3}$$

n_1, n_2, n_3 , ilość moli składników spalin, b_1, b_2, b_3 , odpowiednie współczynniki tych składników.

Dla początku sprężenia wartość „b” obliczamy z danych wymiarów cylindra i przestrzeni kompresyjnej, oraz temperatur T_o, T_s powietrza przed zaworem wpustowym i spalin wydechowych.

Dla objętości cylindra $V \text{ m}^3$, objętości kompresyjnej $V_c \text{ m}^3$ ciśnienia przy końcu wydechu $p_w \text{ kg/m}^2 \text{ abs}$ oraz ciśnienia przy początku zasysania $p_o \text{ kg/m}^2 \text{ abs}$.

obliczamy ciężary medjum przestrzeni kompresyjnej i skokowej:

$$G_{os} = \frac{p_{ow} V}{R_{os} \cdot T_{os}} \quad G_c = \frac{p_{ow} \cdot V_c}{R_s \cdot T_{os}}$$

$$G_o = \frac{p_{ow} V_s}{R_o T_{os}}$$

($p_{ow}, T_{os}, R_{os}, G_{os}$ dla mieszaniny) oraz ilości moli:

$$n_c = \frac{G_c}{m_c} \quad n_o = \frac{G_o}{m_o}$$

R_o, R_s oznaczają stałe gazowe powietrza i spalin m_o, m_c „ich ciężary drobinowe.

Dla przeniesienia wykresu indykatora do wykresu (TS) trzeba znać dokładnie warunki termodynamiczne przynajmniej w jednym punkcie wykresu. Takim punktem wyjściowym jest początek sprężania.

Temperaturę dla początku sprężania wyliczamy z mieszaniny powietrza i resztek spalin przestrzeni kompresyjnej.

Należy zaznaczyć, iż dokładne obliczenie początkowej temperatury jest trudne, gdyż ścianki cylindra w czasie zasysania powietrza oddają ciepło; obliczenie wobec tego należy uważać jako przybliżone¹⁾.

$$T_{os} = \frac{p_o V_s + p_w \cdot V_c}{p_o V_s + p_w \cdot V_c} \text{ } ^\circ\text{C abs.}$$

Od punktu zaznaczonego w wykresie (TS) jako początek sprężania, na podstawie wykresu indykatora, przenosimy linię sprężania. Ponieważ w czasie sprężania stała gazowa nie zmienia się, możemy przeniesienie wykonać wprost, stosując równanie gazów dla wszystkich punktów:

$$\frac{p_1 V_1}{p_2 V_2} = \frac{T_1}{T_2}$$

¹⁾ Dokładny wzór:

$$T_{os} = \frac{p_o V_s \frac{C_{vo}}{R_o} + p_w \cdot V_c \frac{C_{vs}}{R_s}}{p_o V_s \frac{C_{vo}}{R_o} + p_w V_c \frac{C_{vs}}{R_s}} \text{ } ^\circ\text{abs.}$$

$$\frac{C_{vo}}{R_o} \approx \frac{C_{vs}}{R_s}$$

dla gazów dwuatomowych oraz ich mieszanek w spalinach.

¹⁾ Por. tab. 1a str. 102, tab. 1b str. 103.

Przeniesienie linii spalania do wykresu entropijnego jest trudniejsze, gdyż wymaga znajomości zmian stałej gazowej. Doświadczenia uczą, iż wartość stałej gazowej, wobec dużej nadwyżki powietrza w czasie spalania, ulega małym zmianom i możemy według prof. W. Schüle (V. D. I. z 1916 r. str. 696) zastosować również równanie gazów.

Wynikające ze zmiany stałej gazowej poprawki należy jednakowoż według Borth'a (Forschungsarbeiten, zeszyt 55 i V. D. I. z 1908 r. str. 521) przeprowadzać odwrotnie proporcjonalnie do temperatur przebiegu. W podobny sposób należałoby również uwzględnić po-

prawki wskutek zmiany ładunku cylindra dla silników sprężarkowych¹⁾.

¹⁾ Przeniesienie polytropy wykresu „*p*v” do wykresu (*TS*) można wykonać na podstawie współczynników tej polytropy: $y = \frac{C_p - C'_v}{C_v - C'_v}$.

Jeżeli przez *x* oznaczymy współczynnik dla adjabaty, to ciepło właściwe w dowolnym punkcie linii „*p*v” dla $p = Cst$, wyrazimy:

$$C'_p = \frac{1}{x} \cdot \frac{y - x}{y - 1} \cdot C_p$$

a zmianę entropji:

$$Sp_y: Sp_x = C'_p : C_p \quad Sp_y = \frac{1}{x} \cdot \frac{y - x}{y - 1} \cdot Sp_x$$

T a b e l a 1 a.

<i>T</i> <i>abs.</i>	10,755 <i>log. T</i>	215,1 <i>log. T</i>	<i>T</i> <i>abs.</i>	15,326 <i>log. T</i>	306,52 <i>log. T</i>
10	10,755	215,1	10	15,326	306,52
25	15,03	300,6	25	21,42	428,4
50	18,27	365,4	50	26,04	520,8
100	21,51	430,2	100	30,652	613,04
200	24,75	495	200	35,27	705,4
300	26,64	532,8	300	37,96	759,2
400	27,98	559,6	400	39,88	797,6
500	29	580,0	500	41,36	827,2
600	29,877	597,54	600	42,58	851,6
700	30,59	611,8	700	43,6	872
800	31,22	624,4	800	44,5	890
900	31,77	635,4	900	45,27	905,4
1200	33,115	662,3	1200	47,19	943,8
1500	34,16	683,2	1500	48,675	973,5
1800	35	700	1800	49,89	997,8
2100	35,73	714,6	2100	50,913	1018,26
2400	36,35	727	2400	51,8	1036
Dla $v = Cst.$			Dla $p = Cst.$		

Linja spalania składa się w silniku Diesla z spalania przy stałej objętości, stałym ciśnieniu i z części nieregularnej. Część nieregularna, wynikająca z przewlekłości spalania, może sięgać daleko podczas rozprężania i rozdzielanie jej od dwu pierwszych okresów wymaga wprawy.

Początek linii spalania przenosimy do wykresu (TS) z przebiegu logarytmik dla odnośnych objętości i ciśnień.

Dla badania teoretycznej pracy silnika stosujemy metodę prof. Stodoli, która daje możliwość wyrażenia ciepła odcinkami.

Tabela 1b.

Przesunięcia $\Delta = \pm 91,4 \log x$			
x	Δ	x	Δ
1	0	30	137
2	27,5	35	141,12
3	43,6	40	146,4
4	55	45	151,08
5	64,08	50	155,28
6	71,1	60	162,5
7	77,2	70	168,6
8	82,54	80	173,94
9	87,2	90	178,6
10	91,4	100	182,8
15	107,5		
20	118,9		
25	127,6		

$$x = \frac{v_1}{v_2} \text{ wzgl. } \frac{p_1}{p_2}$$

W tym celu obliczamy wartość ciepła w zależności od temperatur i ciepła właściwego:

$$\begin{aligned} dU &= mc_v dT \dots \dots \dots \text{ dla } v = Cst \\ dQ &= mc_p dT \dots \dots \dots \text{ p} = Cst \end{aligned}$$

Po wstawieniu wartości za ciepło właściwe:

$$mc_p = 1,985 + mc_v$$

$$mc_v = 4,67 + b \cdot T$$

otrzymujemy:

$$dU = 4,67 \cdot dT + b \cdot T \cdot dT$$

$$dQ = dU + 1,985 \cdot dT$$

a po scałkowaniu:

$$U_1 - U_2 = 4,67 (T_1 - T_2) + \frac{b}{2} (T_1^2 - T_2^2)$$

$$Q_1 - Q_2 = U_1 - U_2 + 1,985 (T_1 - T_2)$$

$Q_1 - Q_2$ — składa się z dwu wyrazów: pierwszy w wykresie oznacza ciepło dla stałych objętości (parabola), drugi jako dodatek dla stałych ciśnień (przebieg linijsny).

Znając ilość ciepła z przebiegu teoretycznego, znamy tem samym sprawność teoretyczną oraz indykowaną silnika i jeżeli nie zależy nam na dokładnej znajomości rzeczywistego przebiegu linii w wykresie (TS), wystarczy obliczenie ilości ciepła wprost z wykresu indykatora:

$$Q_i = \frac{p_i \cdot 10000 (V_m - V_c)}{427} \text{ kal/mol.}$$

V_m = objętość mola w m^3 ;

V_c = objętość kompresyjna w $\%$ V_m ,

p_i = średnie ciśnienie indykowane w kg/cm^2 .

Sprawność indykowaną, inaczej zwaną pełnotą wykresu teoretycznego, oznaczamy:

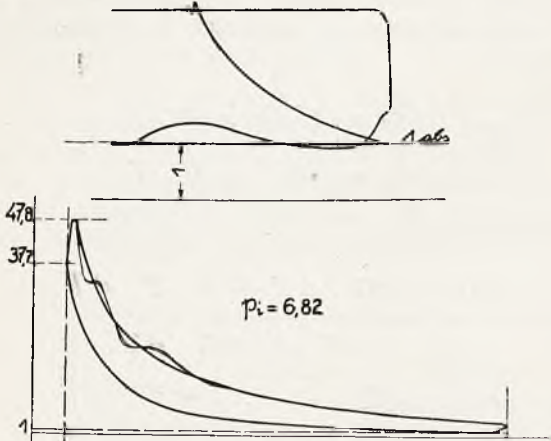
$$\eta_i = \frac{Q_i}{Q_1}$$

Należy zaznaczyć, iż z chwilą otwarcia zaworu wydechowego zmienia się ładunek cylindra i wobec tego przebieg linii zamykającej powierzchnię w wykresie (TS) jest przybliżony; w rys. 1, 4, linja ta jest przerywana.

Zastosowanie wykresów entropijnych do badań cieplnych silnika Diesla najlepiej można wykazać na przykładach praktycznych.

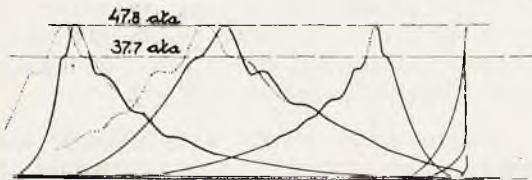
Przykłady.

Dla bezsprężarkowego Diesel'a o wtrysku przez komorę wstępną wykonać wykres ciepła (TS) (rys. 2).

Rys. 2

Wykres indykatora bezsprężarkowego silnika Diesel'a normalny i zdjęty słabą sprężyną.

Rys. 3

Rozciągnięte wykresy indykatora
p*i* 37,7)

Dane z pomiaru:

$$p_i = 6,82 \text{ kg/cm}^2,$$

$t_0 = 20^\circ \text{C}$ temperatura powietrza przed zaworem zasysającym,

$t_s = 350^\circ \text{C}$ temperatura spalin wydechowych,

$\eta_m = 0,82$ sprawność mechaniczna,
 $b_e \approx 210 \text{ gr/KMe/godz.}$ (zużycie paliwa),
 $V_s = 0,0348 \text{ m}^3$ objętość skokowa,
 $V_c = 0,0026 \text{ m}^3$ „ kompresyjna,
 $V = 0,0374 \text{ m}^3$ „ cylindra,
 $\epsilon = 14,28$ stopień kompresji.

Paliwo: olej gazowy o wartości opałowej dolnej $10,000 \text{ kal/kg}$.

Analiza elementarna paliwa: C=86% wag.

H=13 „

O+N=0,5 „

W=0,5 „

CO₂ max=15,45%

analiza spalin:

CO₂=8,4%, O₂=9,6%, N₂=82%, CO=0%.

Z wykresu indykatora zdjętego słabą sprężyną:

$$p_o = p_w \approx 1 \text{ ata}$$

(d. c. n.)

SPROSTOWANIE.

W pierwszej części powyższego artykułu, drukowanego w zeszycie 5-tym *Techniki Ciepłej* z b. r. należy wprowadzić następujące poprawki.

1) Str. 58, dwunasty wiersz od góry:

$$M + x \left(\frac{H}{2} \Psi + \frac{w}{18} \right) [H_2 O] = \dots$$

2) Str. 59, piąty wiersz od dołu:

$$M'' = \left[M + x \left(\frac{H}{2} \Psi + \frac{w}{18} \right) + \frac{p_w \cdot 30 \cdot n \cdot V_c}{848 \cdot B \cdot T_s} \right] B = \dots$$

3) Str. 61, piąty wiersz od góry:

$$G_{pz} = 6976,7 \cdot f \cdot z \frac{p}{V T_p} \sqrt{1 - \left(\frac{p}{p_r} \right)^{0,286} \cdot \left(\frac{p_r}{p} \right)^{0,286}} \text{ kg/godz}$$